

ŠESTÁKOVÁ OPERA

PODLE „ŽEBRÁCKÉ OPERY“

(THE BEGGAR'S OPERA) JOHNA GAYE

Osoby

Macheath, zvaný Mackie Kudla
Jonathan Jeremiah Peachum, majitel firmy „Přítel žebráků“
Celia Peachumová, jeho žena
Polly Peachumová, jeho dcera
Brown, šéf londýnské policie
Lucy, jeho dcera
Jenny „Hampejznice“
Smith
Pastor Kimball
Filch
Jarmareční zpěvák
Macheathova banda
Žebráci
Děvky
Konstáblové

Spolupráce: E. Hauptmannová, K. Weill
Hudba: Kurt Weill

PŘEDEHRA

Výroční trh v Soho

Žebráci žebrají, zloději kradou, kurvy se kurví. Jarmareční zpěvák zpívá.

JARMAREČNÍ PÍSEŇ O MACKIE KUDLOVI

Žralok zuby má a zájem,
jak ty zuby uplatnit.
Mackie Kudla hůlku má jen
a v tý hůlce nůž je skryt.

Žralok když svou vobětí skosí,
tak mu ploutve zrudnou hned.
Rukavičky Mackie nosí!
Na nich zločin nevidět!

Kácejí se lidi k zemi
tam u Temže na hrázi.
Lepra ani mor to není,
Macheath tu jen vobchází.

V jedno modrý ráno leží
mrtvej muž tam u pláže.
Mackie Kudla za roh běží.
Kdo mu něco dokáže?

Pracháč Meier — voddělanej!
Pro Mackieho je to plus.
Žádnej prst nemíří na něj,
chodí si jak milius.

*Peachum se ženou a s dcerou na procházce;
přecházejí z levé strany jeviště na stranu
pravou.*

Nalezená byla Jenny —
ňádro bílý, kudla v něm!
Mackie ničím vinnej není,
Mackie neví vo ničem.

Co je s Glitem, povozníkem?
Do jaký pad záhuby?
Mackie, jak je jeho zvykem,
drží jazyk za zuby.

Střecha v Soho — zapálená!
Vzpomeňte těch vobětí!
V davu Mackie, kterej nemá
vo tom vo všem ponětí.

Znáte jistě, páni milí,
případ, co se tuhle stal:
nezletilou zhanobili!
Mackie, pročs to udělal?

*Mezi děvkami smích. Z jejich středu se odpoutá
muž, pustí se rychlými kroky přes náměstí a
zmizí.*

JENNY „HAMPEJZNICE“ · To byl Mac-
kie Kudla!

PRVNÍ DĚJSTVÍ

1.

*Aby čelil vzrůstající lidské bezcitnosti, otevřel obchod-
ník J. Peachum krám, v němž se nejbědnějším z béd-
ných dostává vzezření, které má obměkčit srdce stále
zatvrzelejší.*

Žebrácké garderoby
Jonathana Peachuma

PEACHUMŮV JITŘNÍ CHORÁL

Křestane zpustlý, vstaň už, vstaň,
dál žij svůj život plný hříchů!
A lotrovství svému splat svou daň.
Bůh ztrestá tě už za tvou pýchu.

Jen začachruj ženu a šir svůj puch!
Bratra uvrz do otrockých pout!
Bůh pro tebe je pouhý vzduch?
Jen počkej na Poslední soud!

PEACHUM *k publiku* · Něco se musí stát. Mám trochu těžké povolání: snažím se v lidech budit soucit. Tu a tam sice člověkem ještě něco otřese, ale opravdu jenom tu a tam, a potíží je v tom, že se všechno časem okouká a přestane působit. Člověk má totiž strašlivou schopnost: dokáže se proměnit v tvora úplně bezcitného, kdykoli se mu zlíbí. Co se kupříkladu může stát? Někdo třeba uvidí na nároží muže, který má místo ruky jen pahýl, a lekne se tak, že mu dá deset pencí. Podruhé mu ale dá už jen pencí pět, a potřetí – ho chladnokrevně předá policii. A s výstrojí duchovní je to stejné. *Z provaziště se snáš velká tabule s nápisem: „Je ušlechtilější dávat než brát!“* K čemu jsou sebehezčí úpěnlivé výzvy, namalované na sebelákavějších tabulkách, když se tak rychle okoukají! V bibli najdeš takových pět šest dojímavých průpovědek, ale ve chvíli, kdy se okoukají, jsi hotový žebrák. Jak rychle se třeba opotřebovalo heslo, co tadyhle visí: „Dej a bude ti dáno!“ Netrvalo to ani tři týdny! Musíš zkrátka pořád přicházet s něčím novým. Bude se muset znova prolisťovat bible. Ale jak dlouho ještě dokáže posloužit?

Kdosi zaklepe, Peachum otevírá, vstupuje mladý muž jménem Filch.

FILCH · Peachum a spol.?

PEACHUM · Peachum.

FILCH · Vy jste majitel firmy „Přítel žebráků?“ Poslali mě za vámi. No ovšem, tohle jsou průpovědky! To je kapitál! Máte jich asi plnou knihovnu. To je něco docela jiného. Ale jak má člověk nevzdělaný

jako já na něco chytrého přijít? Bez vzdělání se v obchodě neobejdeš.

PEACHUM · Jak se jmenujete?

FILCH · Víte, pane Peachume, měl jsem od dětství smůlu. Matka pila, otec byl karbaník. Od malička odkázan jen na sebe, zapadal jsem stále hlouběji do bahna velkoměsta. Milující ruku matčinu, péči otcovu či dobrodiní útulného domova jsem nikdy nepoznal. A tak mě tedy vidíte...

PEACHUM · A tak vás tedy vidím...

FILCH *zmaten* · ...zcela bez prostředků, vydaného na pospas svým chťímům.

PEACHUM · Vrak na rozbouraném moři a tak dále. A teď mi řekněte, vy vraku, v kterém distriktu tuhle dětskou říkanku dáváte k lepšímu?

FILCH · Jak to myslíte, pane Peachume?

PEACHUM · Přednášíte ji přece veřejně?

FILCH · Inu, abyste věděl, pane Peachume, včera se mi na Highland Street přihodila taková nepříjemná věcicka. Stojím tam docela klidně na rohu, tvářím se nešťastně, klobouk v ruce, vůbec nic zlého netuším...

PEACHUM *listuje v notýsku* · Highland Street. Ano, ano, to souhlasí. Ty jsi ten syčák, co ho včera načapali Honey se Samem. Měls tu drzost, že jsi obtěžoval v desátém distriktu chodce. Zatím jsme se spokojili výpraskem, poněvadž se dalo předpokládat, že prostě jenom nevíš, kde má Pánbůh sídlo. Jestli se tam ale objevíš znova, tak už tak lacině nevyvázneš, rozuměls?

FILCH · Prosím, pane Peachume, prosím. Ale copak si tedy mám počít, pane Peachume? Ti páni mi nařezali, že jsem samá modřina, a potom mi dali vaši vizitku. Kdybych sundal kabát, tak byste měl dojem, že máte před sebou zebru.

PEACHUM · Milý příteli, dokud nejsi na

maděru, tak moji lidé pracovali zatraceně nedbale. Takový zelenáč si přijde a myslí, že stačí natáhnout hnátu a bifteček je v suchu! Co bys dělal ty, kdyby ti někdo z rybníka začal vytahovat nejlepší kapry?

FILCH · Inu, pane Peachume, já žádný rybník nemám.

PEACHUM · Tak abys věděl: licence se propůjčují jen profesionálům. *Ukazuje mu po obchodnicku plán města.* Rozdělili jsme Londýn na čtrnáct distriktů. Každý, kdo chce v jednom z nich provozovat žebráckou živnost, musí mít od Jonathana Peachuma a spol. licenci. Ano, jinak by mohl přijít kdekdo a tvrdit, že se stal kořistí svých chtíčů!

FILCH · Pane Peachume, jen několik málo šilinků mě dělí od úplného bankrotu. Musí se něco stát! Se dvěma šilinky v kapse...

PEACHUM · Dvacet šilinků.

FILCH · Pane Peachume! *Ukazuje úpěnlivě na plakát s nápisem: „Popřejte sluchu bédným!“* Peachum ukazuje na závěs před vitrínou, na němž je napsáno: „Dej a bude ti dáno.“

FILCH · Deset šilinků.

PEACHUM · A padesát procent při týdenním vyúčtování. S výstrojí sedmdesát procent.

FILCH · Z čeho, prosím, ta výstroj pozůstává?

PEACHUM · To je věc firmy.

FILCH · A v kterém distriktu bych mohl nastoupit?

PEACHUM · Baker Street 2-104. Tam to je dokonce levnější. Tam to dělá padesát procent i s výstrojí.

FILCH · Tak ten, prosím. *Zaplatt.*

PEACHUM · Jméno?

FILCH · Charles Filch.

PEACHUM · Souhlasí. *Křikne.* Paní Peachumová! *Paní Peachumová přichází.* To je Filch. Číslo tři sta čtrnáct. Distrikt Baker Street. Zapišu to sám. To se ví, žádáte

o zařazení zrovna teď! Před korunovační slavností! Kdy se konečně zas jednou dá aspoň maličkost trhnout. Výstroj C. *Odhrne plátěný závěs vitríny, v níž stojí pět voskových figurín.*

FILCH · Co je to?

PEACHUM · To je pět základních typů bídy, které dokážou pohnout lidským srdcem. Pohled na tyhle typy uvede člověka do onoho nepřirozeného stavu, v němž je ochoten nějaký ten chlup pustit. Výstroj A: Oběť neustále vzrůstajícího dopravního ruchu. Belháč-čipera, pořád veselý — *předvádí ho* — pořád bezstarostný, pro zvýšení účinnosti s pahýlem ruky. Výstroj B: Oběť umění válečného. Nechutný třasavka, obtěžuje chodce, snaží se vzbudit odpor — *předvádí ho* — pro zmírnění ošklivosti ozdoben válečnými rády. Výstroj C: Oběť průmyslového vzestupu. Politováníhodný slepec čili Vysoká škola umění žebráckého. *Předvádí ho tím, že přivrátí k Filchovi. V okamžiku, kdy do něho vrazí, Filch zděšeně vykřikne.* Peachum ihned ustane s předváděním, udiveně si ho změřit a náhle zaře. Má soucit! Z vás nikdy žebrák nebude! Někdo takový dokáže dělat leda chodce! Výstroj D! Celie, ty jsi zase pila! A teď nevidíš na oči. Číslo sto šestatřicet si stěžovalo na kvádro. Kolikrát ti mám říkat, že si džentlmen nenatáhne špinavé hadry! Číslo sto šestatřicet si zaplatilo nový oblek. Fleky, čili to jediné, co dokáže vzbudit soucit, se měly kouskem svíčky uměle přidělat. Ty se tam prostě měly horkou žehličkou nažehlít. Ale kdepak vy a přemýšlet! Na všechno aby člověk pamatoval sám! *Filchovi.* Svleč se a obleč tohle, ale ať mi to udržuješ v pořádku!

FILCH · A co se stane s mými věcmi?

PEACHUM · Případnou firmě. Výstroj E:

Mladý muž, který pamatuje lepší časy
nebo kterému sudičky chystaly něco jiného.

FILCH · Ach tak, vy mých šatů zase použijete!
A to bych toho muže, co pamatuje lepší časy, nemohl dělat sám?

PEACHUM · Ne, synu. Kdybys vykládal o vlastní bídě, tak ti nikdo neuvěří. Jak tě bolí břicho a začneš o tom povídat, vzbudíš u druhých jen nelibost. Ostatně, jaképak řeči! Natáhni si to a hotovo.

FILCH · Není to poněkud špinavé? *Když si jej Peachum změní vražedným pohledem.* Promiňte, prosím, promiňte.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Tak sebou hoď, boběčku! Mám ti snad kalhoty držet do vánoc?

FILCH *náhle velmi prudce* · Ale boty nesundám! Za nic na světě! To radši všeho nechám. Je to jediná památka po nebožce matce; a nikdy, i kdybych měl klesnout bůhvíjak, nikdy bych...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Nežvaň, vím dobře, že máš špinavé nohy.

FILCH · Kdepak jsem si je měl umýt? Teď v zimě!
Paní Peachumová jej odvede za zástěnu, potom usedne vlevo a snaží se žehličkou a voskem ze svíčky nažehlit do obleku skvrny.

PEACHUM · Kde máš dceru?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Polly? Nahoře!

PEACHUM · Byl tady včera zase ten chlap?
Ten, co chodí vždycky, když nejsem doma?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Jonathane, co jsi tak podezíravý? Není většího džentlmena nad pana captna — naše Polly mu je prostě sympatická.

PEACHUM · Tak.

PANÍ PEACHUMOVÁ · A jestli nejsem úplně slepá, tak se Polly taky docela líbí.

PEACHUM · Celie, ty se svou dcerou zacházíš, jako kdybych byl milionářem! Snad

nechceš, aby se vdala? Copak myslíš, že by se ten náš podělaný krámek udržel jediný týden, kdyby se ta pakáž zákaznická měla koukat jen na naše nohy? Ženicha! Ten by nás přece měl okamžitě v drápech! Takhle! Myslíš, že by tvá dcera držela v posteli hubu spíš než ty?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Máš o své dceři pěkné mínění!

PEACHUM · To nejhorší. To nejmizernější. Je to kupka neřestných chtíčů — nic víc!

PANÍ PEACHUMOVÁ · Po tobě v tomhle zaručeně není.

PEACHUM · Vdát se! Dcera mi má být tím, čím je chléb hladovějícímu. *Listuje.* To stojí dokonce někde v bibli. Vdávání je vůbec pěkné svinstvo. Však jí to vyženu z hlavy.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Jonathane, ty jsi prostě primitiv.

PEACHUM · Primitiv! Jakpak se jmenuje ten pán?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Každý mu říká jednoduše „captn“.

PEACHUM · Tak vy jste se ho ani neptaly na jméno? Zajímavé!

PANÍ PEACHUMOVÁ · Snad nechceš, abychom byly tak neomalené a zeptaly se ho po křestním listě? Je tak nóbl, že nás pozve do hotelu „U sépie“ na tanec, a my se ho zeptáme na jméno!

PEACHUM · Kam vás pozval?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Do „Sépie“.

PEACHUM · Captn? Do „Sépie“? Ale, ale, ale...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Ten pán jednal s naší dcerou i se mnou vždycky jako v rukavičkách!

PEACHUM · V rukavičkách.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Má ostatně vždycky na ruku rukavice, a to bílé: bílé glazé rukavice.

PEACHUM · Tak, bílé glazé rukavice a hůlku s rukojetí ze slonoviny a lakýrky. A přes ně kamaše a je neodolatelný a má jizvu...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Na krku. Jak to, že už zas víš, o koho jde?
Filch opouští zástěnu.

FILCH · Pane Peachume, nemohl byste mi dát ještě nějaký tip? Byl jsem vždycky pro systém. Podle mne není správné říkat, co člověka právě napadne.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Pán chce mít systém!

PEACHUM · Dělej blba. Přijď dnes večer v šest, a všechno s tebou nacvičíme. A teď vypadni!

FILCH · Děkuju pěkně, pane Peachume, mockrát děkuju. *Odchází.*

PEACHUM · Padesát procent! — A teď ti povím, kdo ten pán v bílých rukavičkách je. Mackie Kudla!

Vyběhne po schodech do Pollyny ložnice.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Můj ty Kriste! Mackie Kudla! Rány boží! Přijď, ó Pane, hostem naším buď! — Polly! Kde je Polly?
Peachum se pomalu vrací.

PEACHUM · Polly? Polly nepřišla domů. Postel je netknuta.

PANÍ PEACHUMOVÁ · To tedy byla na večeri s tím člověkem, co má obchod vlnou. Zaručeně, Jonathane!

PEACHUM · Dej Bůh, aby tomu tak bylo!
Pan Peachum vyjde s ženou před oponu a oba zpívají. Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na tabulkách stojí:

NAMÍSTOSONG

1

PEACHUM · Namísto
aby doma spaly na své matraci,

chtěly by to,
co je hodně extra, zkrátka samý špás
a legraci.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Svítí měsíc tam
nad Soho,
to je ten text: „Srdce mi tluče, cítíš to,
ach?“

to je ten doják: „Kam, Johnny, půjdeš,
tam jít chci s tebou!“

když se láska zvedá a měsíc roste v snách.

2

PEACHUM · Namísto
aby dělaly to, v čem je smysl, řád,
dělají to,
co je baví, a pak zdechnou akorát.

OBA · Kde je ten měsíc tam nad Soho?
Kde zůstal ten text: „Srdce mi tluče,
cítíš to?“ — Ech!

Kde zůstal ten doják: „Kam, Johnny,
půjdeš, tam jít chci s tebou!“
když je lásky už dost a chcípáš ve
svinstvech?

2.

*Hluboko v srdci Soho slaví bandita Mackie Kudla
svatbu s Polly Peachumovou, dcerou krále žebráků.*

Prázdná konírna

MATTHIAS zvaný „Mincmistr“, si svítí po stáji,
revolver v ruce · Haló, ruce vzhůru, jestli
je někdo tady!

Macheath vstoupí, přejde podél celé rampy.

MACHEATH · No tak, je tady někdo?

MATTHIAS · Ani noha. Tady tu naši svatbu
můžeme klidně slavit.

POLLY vstoupí ve svatebních šatech · Ale tohle je
přece konírna!

MAC · Zatím si sedni na žlab, Polly. *Publiku.*
V této konírně se dnes koná můj sňatek
se slečnou Polly Peachumovou, která mě
z lásky následovala, poněvadž chce se
mnou sdílet můj další život.

MATTHIAS · Spousta lidí v Londýně jistě
řekne, že tohle je zatím největší drzost,
kterou sis dovolil! Vylákat panu Peachu-
movi jediné dítě z domu!

MAC · Kdo je pan Peachum?

MATTHIAS · On sám by řek, že je největší
chudák z celého města.

POLLY · Snad nechceš naši svatbu slavit tady?
Vždyť tohle je prachobyčejná konírna.
Sem přece nemůžeš pozvat pana pastora.
A navíc nám ta maštal ani nepatří.
Opravdu, nový život bychom neměli za-
čínat vloupáním, Macu. Vždyť dnešek
má být nejkrásnějším dnem našeho žití!

MAC · Miláčku, všechno se zařídí, jak si budeš
přát. Ani kamínek ti nesmí ležet v cestě.
Právě nesou zařízení.

MATTHIAS · Jsou tady s nábytkem.

*Je slyšet, jak přijíždějí těžké nákladní vozy.
Vejde půl tuctu lidí, kteří vlečou koberce, ná-
bytek, nádobí atd. a proměňují stáj v přehnaně
vznešený lokál.¹⁾*

MAC · Šmejď.

*Pánové skládají vlevo dary, gratulují nevěstě a
referují ženichovi.²⁾*

JAKOB *zvaný „Dlouhoprsták“* · Gratuluju! Na
Ginger Street 14 byli v prvním štoku lidí.
Museli jsme je napřed vykourit.

ROBERT *zvaný „Hasák“* · Gratuluju. Na ná-
břeží natáh brka policajt.

MAC · Diletanti.

EDE · Dělalí jsme, co jsme mohli, ale tři lidi ve
Westendu se nedali zachránit. Gratuluju.

MAC · Diletanti a fušéři.

JIMMY · Jeden starší pán to trošku slíznuł. Ale
nebude to nic vážnějšího. Gratuluju.

MAC · Dal jsem příkaz, abyste se vystříhali

krveprolití. Dělá se mi pokaždé nanic,
když něco takového slyším. Z vás nikdy
obchodníci nebudou! Kanibalové jste, a
žádní obchodníci!

WALTER *zvaný „Smutňouš“* · Gratuluju. Tohle
cembalo patřilo ještě před půlhodinkou
vévodkyni ze Somersetshiru, má dámo.

POLLY · Co je to za nábytek?

MAC · Jak se ti líbí, Polly?

POLLY *pláče* · Kvůli těm pár kouskům ná-
bytku tolik nešťastných lidí!

MAC · A jakého nábytku! Šmejdú! Zcela prá-
vem se zlobíš. Cembalo z růžového dřeva
a k tomu renesanční pohovka. To vám
neodpustím. Kde je vůbec nějaký stůl?

WALTER · Stůl?

Pokládají přes jesle prkna.

POLLY · Ach Macu! Jsem tak nešťastná! Dou-
fejme aspoň, že pastor nepřijde.

MATTHIAS · Přijde určitě. Popsali jsme mu
cestu tak, že nás musí najít.

WALTER *ukáže na prkna* · Stůl!

MAC *poněvadž Polly pláče* · Má paní je celá pryč!
Kdepak jsou vůbec židle? Cembalo, to
ano, ale židle žádné! Nikoho ani nena-
padne, aby vzal rozum do hrsti, když si
usmyslím slavit svatbu. Kolikrát se stane,
že vám něco svěřím? Musíte mou paní
udělat nešťastnou hned na začátku?

EDE · Milá Polly...

MAC *mu srazí klobouk z hlavy.³⁾* „Milá Polly“!
Já ti vrazím takovou, že si vlastní zadek
políbíš a že „milá Polly“ tě přejde, syčá-
ku! Už to někdo slyšel? „Milá Polly“!
Spal jsi snad s ní?

POLLY · Ale Macu!

EDE · Přísahám, že...

WALTER · Milostpaní, kdybys snad něco do za-
řízení scházelo, tak prostě ještě jednou...

Odkazy v textu se týkají Pokynů pro herce
na str. 202–204.

MAC · Cembalo z růžového dřeva, ale židle žádné. *Směje se.* Co tomu říkáš jako nevěsta?

POLLY · To na tom opravdu není nejhorší.

MAC · Jen dvě židle a pohovka! Snoubenci si sednou na zem!

POLLY · Ano, to by bylo pěkné!

MAC *ostře* · Uřežte cembalu nohy! Ale rychle! Už at to je!

Čtyři muži uřežávají cembalu nohy a přitom zpívají.

Bill Lawgen se tuhle v pátek s Mary Syerovou oženil.

Když ona a on přišli na úrad, nevěděl Bill, odkud má Mary šat, Mary věděla jen, že se mu říká Bill. Zdar!

WALTER · A tak z toho nakonec přece jen bude aspoň lavice, milostpaní!

MAC · Směl bych teď pány požádat, aby shodili ty špinavé hadry a slušně se ustrojili? Nejde koneckonců o tuctovou svatbu. Polly, smím prosit, aby ses postarala o koše s jídlem?

POLLY · Je tohle jídlo pro svatební hostinu? Všecko kradené, Macu?

MAC · No ovšem, ovšem.

POLLY · Ráda bych věděla, co bys udělal, kdyby někdo zaklepal a vstoupil šerif?

MAC · To bys poznala, co by tvůj muž udělal.

MATTHIAS · Dnes? Úplně vyloučeno. Celá jízdní policie je samozřejmě v Daventry. Jeli pro královnu, kvůli páteční korunovaci.

POLLY · Dva nože a čtrnáct vidliček! To připadne nůž jedině na toho, kdo bude mít židli.

MAC · Taková blamáž! To je učednická práce, a ne dílo zralých mužů! Copak nemáte ponětí o tom, co je styl? Člověk přece musí umět rozeznat Ludvíka Čtrnáctého od Ludvíka Patnáctého.

Banda se vrací. Pánové teď mají na sobě elegantní večerní obleky, žel nechovají se přiměřeně.

WALTER · Chtěli jsme vlastně přitáhnout nejcennější kusy. Jen se podívej na to dřevo! Prvotřídní materiál.

MATTHIAS · Pst, pst! Dovolte, captn...

MAC · Pojd sem, Polly.

Dvojice zaujme gratulační postoj.

MATTHIAS · Dovolte, captn, abysme vám v nejhezčí den vašeho pozemského bytí, v samém rozkvětu vašeho žití, nebo spíš: ve chvíli, kdy v něm dochází k obratu, co nejsrdečnějc a zároveň nejvřelejč blahopřáli a tak dále. Tenhle škrobený tón mi leze z krku. Zkrátka a dobře — *potřese Macovi rukou* — Hlavu vzhůru, kámoši!

MAC · Děkuju ti, Matthiasi. Bylo to od tebe pěkné.

MATTHIAS *dojatě objímá Maca a pak potřásá rukou Polly* · Ba, bylo to od srdce! Tak teda, nevěšet hlavu, stará košatino! Čili — *šklebí se* — co se hlavičky týče, tak at nikdá neklesne!

Hosté se rozřehťají. Mac náhle Matthiase složit obratným hmatem.

MAC · Drž hubu! Tyhle prasečinky si můžeš nechat pro svou Kitty, ta coura je na ně dělaná.

POLLY · Macu, nebuď tak zlý.

MATTHIAS · Teda proti tomu, abys o Kitty říkal, že je coura, bych přece jenom protestoval... *Pracně zase vstane.*

MAC · Tak, proti tomu bys přece jenom protestoval?

MATTHIAS · A vůbec, ode mě ještě žádnou prasečinu neslyšela. Na to si jí moc vážím. Čemu člověk jako ty možná ani nerozumí. Někdo takový mi bude mluvit o prasečinkách! Myslíš, že mi Lucy neřekla, cos jí vykládal! To jsem proti tomu úplná glazé rukavička.
Mac si ho změří.

JAKOB · Nech toho, je přece svatba. *Odtáhnou ho.*

MAC · Pěkná svatba, že, Polly? Muset se v den snatku koukat na tuhle pakáž! To by sis asi taky nebyla pomyslíla, že přátelé nechají tvého muže tak ve štychu! Z toho se můžeš poučit.

POLLY · Mně se to docela líbí.

ROBERT · Blbost. O tom, že někdo někoho nechal ve štychu, nemůže být řeč. Jde čistě jen o různost názorů, a ta se občas vyskytne všade. Ta tvoje Kitty je stejně dobrá jako každá jiná. A teď se koukej vytasit se svatebním darem, ty šoufku oblejskanej!

VŠICHNI · No tak, sem s ním.

MATTHIAS *uraženě* · Na.

POLLY · Ach, svatební dárek. To je ale od vás hezké, pane Matthiasi. Podívej, Macu, jaká krásná noční košilka!

MATTHIAS · Taky možná prasečinka, captn, co?

MAC · Už toho nech. Nechtěl jsem tě v tenhle slavnostní den urazit.

WALTER · No, a tohle? Ludvík Čtrnáctý!
Vybalí obrovské stojací hodiny ve slohu Ludvíka Čtrnáctého.

MAC · Ludvík Patnáctý.

POLLY · Ty jsou nádherné. Jsem tak šťastná. Nenalézám slov. Vaše pozornosti jsou tak fantastické. Škoda, že na to nemáme byt, že, Macu?

MAC · Nu, to jen pro začátek. A každý začátek je těžký. Tak ti pěkně děkuju, Waltře. A teď ty krámy zase uklidíte. A doneste jídlo!

JAKOB *zatímco ostatní již prostírají* · Já, to se ví, zas nedones nic. *Horlivě k Polly.* Můžete mi, mladá paní, uvěřit: moc mě to mrzí.

POLLY · Vůbec na tom nezáleží, pane Jakobe.

JAKOB · Hoši všichni dárkama jen tak hejřejí,

a já tady stojím s prázdnou. Trošku se vmyslete do mé situace. Ale takhle je to se mnou vždycky. Moh bych vám toho o tom napovídat! Rozum by vám zůstal stát, paničko. Jako tuhle. Potkám Jenny „Hampejznici“ a povídám: Tak co, ty svině stará...

Zahlédne náhle za sebou Maca a beze slova se ztratí.

MAC *odvede Polly na místo jí určené* · To je nejlepší jídlo, na jakém si v takový den můžeš pochutnat, Polly. Smím prosit!
Všichni zasednou k svatební hostině.⁴⁾

EDE *ukáže na servis* · Hezké talíře, z hotelu Savoy.

JAKOB · Ty vejce s majonézou jsou od Selfridge. Ještě se měla podávat paštika z husích jater. Ale Jimmy ji cestou sežral – vzteky, že nádoba měla díru.

WALTER · Mezi nejlepšíma lidma se „díra“ neříká.

JIMMY · Neláduj se tak těma vejcem, Ede. O svatbě se to nedělá!

MAC · Nemohl by někdo něco zazpívat? Něco pro povyražení?

MATTHIAS *se smíchy zakucká* · Něco pro povyražení? To je prima slovo. *Pod Macovým zdrcujícím pohledem rozpačitě usedne.*

MAC *vyráží jednomu z nich misku z ruky* · Ještě jsem vlastně ani s jídlem začít nechtěl. Radši bych viděl, kdybyste napřed dali něco k lepšímu. Něco, co by pozvedlo náladu, jak to při těchhle příležitostech bývá zvykem. A ne si říct: „Tak, a jde se na to, ať se nažerem!“

JAKOB · A co je například při takových příležitostech zvykem?

MAC · To si mám všechno vymyslet sám? Nechci po vás, abyste tu předváděli operu. Ale něco kromě žrádla a sprostácin jste koneckonců přece jen přichystat mohli. Inu, v takový den se ukáže, jak da-

lece se člověk na kamarády může spolehnout.

POLLY · Ten losos je báječný, Macu.

EDE · Ba, takového jste zaručeně ještě nebaštila. Ale u Mackieho ho můžete mít na talíři denně. To jste si sedla do měkkého důlku. Tvrdil jsem vždycky: Mac, to bude jednou partie pro děvče, co má smysl pro něco vyššího. Ještě včera jsem to Lucy povídal.

POLLY · Kdo je Lucy, Macu?

JAKOB *rozpačitě* · Lucy? Nesmíte všechno brát kór moc vážně.

Matthias vstal a snaží se za Pollynými zády všemožně Jakobovi naznačit, aby zmlkl.

POLLY *si toho všimne* · Chybí vám něco? Snad sůl...? Co jste to chtěl právě poznamenat, pane Jakobe?

JAKOB · Ach nic, vůbec nic. Opravdu. Šlo mi jediné o to, abych nic nepoznamenal. Ještě si spálím hubu.

MAC · Copak to máš v ruce, Jakobe?

JAKOB · Nůž, captn.

MAC · A copak to máš na talíři?

JAKOB · Pstruha, captn.

MAC · Tak. A toho pstruha chceš jíst nožem, co? Jakobe, to je neslýchané! Už jsi něco takového viděla, Polly? Jí rybu nožem! Kdo něco takového dělá, je prostě prase! Rozumíš, Jakobe? Budeš se muset ještě lecčemuš přiučit. Dá ti to pořádnou makačku, Polly, než z téhle kupy hnoje uděláš lidi. Víte vy vůbec, jak má vypadat člověk?

WALTER · Jakého pohlaví?

POLLY · Fuj, pane Waltře.

MAC · Tak vy teda nic zazpívat nechcete. Nic, co by dnešní den trochu povznadlo. Má to být zase jen takový smutný, obyčejný, zatraceně všední den jako každý jiný? Hlídá vůbec někdo u dveří? O to se mám asi taky starat sám? Mám se snad i v den

svatby postavit ke dveřím, abyste vy tady mohli na můj účet debužfrovat?

WALTER *nevrle* · Jak to, na tvůj účet?

JIMMY · Nech toho, Waltříčku. Už tam jdu. Kdopak by sem taky měl přijít. *Vyjde.*

JAKOB · To by tak byla sranda, kdyby všechny svatebčany čapli.

JIMMY *vrazí dovnitř* · Haló, captn, chlupatý!

WALTER · Tygr Brown!

MATTHIAS · Blbost, to je důstojný pán Kimball. *Kimball vejde.*

VŠICHNI *zařvou* · Dobrý večer, důstojný pane!

KIMBALL · No, tak jsem vás přece jen našel. Je to sice jenom maštal, v níž vás nacházím, ale zato je vaše.

MAC · A vévody z Devonshiru.

POLLY · Dobrý den, důstojný pane. Ach, jak jsem šťastná, že Důstojnost v nejkrásnější den našeho žití...

MAC · A teď si vyprošuju nějaký cantus pro jeho Důstojnost pana Kimballa.

MATTHIAS · Co byste řekli třebaš tomu o Billu Lawgenovi a Mary Syerové?

JAKOB · Bill Lawgen, to by možná šlo.

KIMBALL · Nebylo by špatné, mládenci, kdybyste dali něco k lepšímu.

MATTHIAS · Tak spustme, pánové.

Tři muži povstanou a zazpívají váhavě, mdle a nejistě.

SVATEBNÍ PÍSEŇ PRO CHUDŠÍ LIDI

Bill Lawgen se tuhle v pátek s Mary Syerovou oženil.

Sláva jim a zdar, zdar, zdar!

Když ona a on přišli na úřad, nevěděl Bill, odkud má Mary šat, Mary věděla jen, že se mu říká Bill.

Zdar!

Tvoje žena prodává se! Jo?
Prostopášný budeš zase? Jo!
Sláva jim a zdar, zdar, zdar!
Billy Lawgen onehdá mně řek:
Stačí mně z ní jenom kousíček.
Prase.

Zdar!

MAC · To je všechno? To jste se moc nevytáhli!

MATTHIAS *se znovu zakucká* · Nevytáhli, to je
pro to správný slovo, pánové. Nevytáhli.

MAC · Drž hubu!

MATTHIAS · Já tím chtěl jenom říct, že to ne-
mělo švih, že tomu scházel oheň a podobně.

POLLY · Pánové, jestli se nikomu do toho
nechce, tak dám sama něco k lepšímu.
Předvedu vám děvče, které jsem kdysi
viděla v jedné putyce v Soho. Myla tam
nádobí a všichni se jí smáli; to jako úvo-
dem, abyste rozuměli tomu, co pak
říkala hostům a co vám hned zazpívám.
Tak: Tady je výčepní pult, za kterým od
rána do večera stála. Ale musíte si ho
představit náramně špinavý. Tohle je
dřez a tohle hadr, kterým vytírala skle-
nice. Tam, kde sedíte, seděli páni, co se jí
smáli. Můžete se také smát, aby to bylo
stejně; ale kdyby vám to k smíchu ne-
bylo, tak nemusíte. *Naznačuje mytí sklenic
a něco si k tomu brouká.* Teď někdo z vás
prohodí — *ukáže na Waltra* — třeba vy:
Tak co, Jenny, kdypak tvá loď připluje?

WALTER · Tak co, Jenny, kdypak tvá loď
připluje?

POLLY · A někdo jiný dodá, třeba vy: Ještě
pořád vyplachuješ sklenice, Jenny? Ty,
nevěsta pirátů!

MATTHIAS · Ještě pořád vyplachuješ skle-
nice, Jenny? Ty, nevěsta pirátů!

POLLY · Tak, a teď spustím.

*Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se
rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na
tabulkách stojí:*

PIRÁTSKÁ JENNY

1

Pánové, já tu dneska nádobí myju
a ustelu každému hbitě,
pak mi dáte penny a já řeknu: „Dík za
ten dar“,

a vy vidíte ten hotel a mé šaty samý cár
a s kým mluvíte, to netušíte.

Ale jednou večer strhne se křik u přístavu.
Proč ten křik? každý každého se ptá.

A pak uvidí mě nad nádobím smát se
a řeknou: Co ta se usmívá?

Loď, co má osm plachet
a dvakrát dvacet houfnic,
bude u hráze stát.

2

Řeknou: Jdi utírat sklenky, ty mrně,
a tadyhle si penny vem.

A já si to penny vezmu.

A pak půjdu jim stlát.

(Jenže nikdo tam už nebude tuhle noc
spát.)

Přitom pořád nikdo neví, kdo já jsem.

A ten večer zvedne se hrozný hřmot
nad přístavem,
každý ptá se: Co je to za peklo?

A pak uvidí mě, jak za oknem stojím,
a řeknou: Z očí jí kouká zlo!

Loď, co má osm plachet
a dvakrát dvacet houfnic,
bude do města prát.

3

Pánové, smích vás hned a důkladně
přejde,

neboť město se zhroutí v prach,
všecky domy budou rozervány dokořán,

jen ten jeden bédný hotel bude ušetřen
všech ran.

Vše se ptá: Kdo bydlí tam v těch
komůrkách?

U hotelu strhne se hrozný křik této noci.
Proč ten dům ušetřen byl? vše se ptá.
Ze vrat uvidí mě potom vyjít k ránu
a řeknou: Tak vida, tahleta?

Loď, co má osm plachet
a dvakrát dvacet houfnic,
vlajku na stožár dá.

4

A sto mužů k polednímu vystoupí na
břeh,

hned do stínu domů se staví
a lapí rychle každého u každických vrat
a dají všem pouta a jdou se mě ptát:
Kterým z nich máme useknout hlavy?

A v to poledne všechno pak v přístavu
ztichne.

Vše se ptá: Kdo teď zemře, kdo?
A pak uslyšíte mě, jak říkám: Všichni!
A když hlava spadne, řeknu: Hopla!

Loď, co má osm plachet
a dvakrát dvacet houfnic,
se mnou odpluje v dál.

MATTHIAS · Moc pěkné a legrační, co?
A jak to milostpaní umí podat!

MAC · Tomu říkáš pěkné, ty idiote? Když jde
o umění? Báječně jsi to zahrála, Polly.
Ale před takovou kupou hnoje, promiňte,
Důstojnosti, to přece vůbec nemá cenu.
Pošeptá jí. Ostatně se mi tohle hraní a
předstírání bůhvíčeho u tebe vůbec ne-
líbí; napříště toho laskavě zanech. *Od
stolu se ozve smích. Banda si z pastora tropí
žerty.*

MAC · Copak to máte v ruce, Důstojnosti?

JAKOB · Dva nože, captn.

MAC · A copak to máte na talíři, Důstojnosti?
KIMBALL · Lososa, jestli se nemýlím.

MAC · Tak. A toho lososa chcete jíst nožem,
co?

JAKOB · Už jste něco takového viděli? Žere
rybu nožem! Kdo takového něco dělá, je
prostě...

MAC · Prase. Rozumíš, Jakobe? Z toho se
můžeš něčemu přiučit.

JIMMY *se vřítí dovnitř* · Haló, captn, chlupatý!
Sám šerif.

WALTER · Brown, Tygr Brown!

MAC · Ba, Tygr-Brown, zcela správně. Tygr-
Brown to bude, vrchní londýnský šerif,
pilíř Old Baileye, kdo teď vkročí do nuzné
chatrče captna Macheatha. Z toho se
můžete něčemu přiučit!
Bandité zalézají.

JAKOB · Tohle smrdí šibenicí!
Vstoupí Brown.

MAC · Halo, Jackie!

BROWN · Halo, Macu! Nemám moc času, za
chvilku se zas ztratím. To jste si musili
vybrat zrovna cizí maštal? Znamená to
přece další vloupání.

MAC · Ale Jackie, když je tak šikovně položena!
Moc mě těší, žeš přišel starému kamará-
dovi na svatbu. Tady ti představuju svou
manželku, rozenou Peachumovou. Polly,
to je Tygr-Brown, že, starý brachu?
Poklepe mu na záda. A tohle jsou mí přáte-
lé, Jackie, už je všechny asi znáš.

BROWN *ztrápeně* · Jsem tu přece soukromě,
Macu.

MAC · Oni taky. *Volá je.* Přicházejí, ruce vzhůru.
Haló, Jakobe!

BROWN · Tohle je Jakob „Dlouhoprsták“,
prase k pohledání.

MAC · Haló, Jimmy, haló, Roberte, haló,
Waltře!

BROWN · Nu, pro dnešek toho nechme.

MAC · Haló, Ede, haló, Matthiasi!

BROWN · Sedněte si, pánové, sedněte!
 VŠICHNI · Pěkně děkujeme, pane.
 BROWN · Těší mě, že poznávám šarantní
 manželku svého starého přítele Maca.
 POLLY · Potěšení je na mé straně, pane!
 MAC · Posad se, stará šalupo, a stoč kormidlo:
 Směr whisky! — Milá Polly, pánové!
 Vidíte dnes ve svém středu muže, jehož
 nevyzpytatelné rozhodnutí královo posta-
 vilo vysoko nad jeho spoluobčany a jenž
 přes všechny bouře, přes všechna nebez-
 pečenství a podobně zůstal mým přítelem.
 Vy víte, koho myslím, a ty to víš taky,
 Browne. Ach Jackie, vzpomínáš si, jak
 jsme — ty voják, já voják — sloužili u armá-
 dy v Indii? Ach Jackie, zazpívejme si tu
 píseň o kanónech! *Oba usednou za stůl.*
Songové osvětlení: zlatistá zář: Varhany se
rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na
tabulkách stojí:

DĚLOVÝ SONG

1

John byl vždy s nimi a Jim byl tam též
 a Georgie byl povýšen zase.
 Ale armáda se tě neptá, kdo jseš,
 k severu na pochod hnedka dá se.
 Vojácký lože
 jsou děla, nože
 od Mysu po Bihár.
 Když někdy za deště
 přešla jim přes cestu
 nějaká nová rasa,
 hnědá či dlouhovlasá,
 tak z domorodců nadělali biftek tartar.

2

V Johnnym bublá whisky a vztek
 a Jimmymu zas nestačí deky,
 ale Georgie jim pomoh a řek:

Armáda nezdechne — ta přechká věky!
 Vojácký lože
 jsou děla, nože
 od Mysu po Bihár.
 Když někdy za deště
 přešla jim přes cestu
 nějaká nová rasa,
 hnědá či dlouhovlasá,
 tak z domorodců nadělali biftek tartar.

3

Johnny už umřel a Jim jakbysmet
 a Georgie někde snad zdechl hladý.
 Ale krev má stále svůj vzhled
 a zase verbuje se do armády.

Pochodují v sedě.

Vojácký lože
 jsou děla, nože
 od Mysu po Bihár.
 Když někdy za deště
 přešla jim přes cestu
 nějaká nová rasa,
 hnědá či dlouhovlasá,
 tak z domorodců nadělali biftek tartar.

MAC · Ač dravé proudy života nás, kamarády
 z mládí, dostaly daleko od sebe, ač
 zájmy dané naším povoláním jsou zcela
 různorodé, ba někdo by možná řekl
 přímo protichůdné, přetrvalo naše přátelství
 všechno. Z toho byste se mohli
 něčemu přiučit! Kastor a Pollux, Hektor
 a Andromacha a tak dále. Zřídka kdy jsem
 já, prostý lupič — nu, vždyť víte, jak to
 myslím — podnikl nějakou výpravu,
 aniž jsem jemu, příteli Brownovi, po-
 stoupil část výtěžku. A dokonce značnou
 část. Jako dar i důkaz neochvějné věr-
 nosti. A zřídka kdy zase on — vyndej ten
 nůž z huby, Jakobe! — všemocný šéf
 policie, uspořádal štáru, aniž mě, svého
 přítele z mládí, předem na to upozornil.
 A tak dále. Tyhle věci přece spočívají na

vzájemnosti. Tady se můžete něčemu přiučit. Vezme Browna pod paži. No, starý Jackie, těší mě, žeš přišel; tomu se říká opravdové přátelství. Zámka, poněvadž si Brown zkormouceně prohlíží koberec. Pravý širáz.

BROWN · Ze „Společnosti pro prodej orientálních koberců“.

MAC · Ano, to je náš generální dodavatel. Víš, musel jsem tě dnes mít tady, Jackie. Doufám, že ti to při tvém postavení není moc nepřijemné.

BROWN · Víš přece, Macu, že ti nedovedu nic odepřít. Ale teď musím jít. Mám opravdu plnou hlavu starostí. Kdyby se při korunovaci královny cokoli přihodilo...

MAC · Poslyš, Jackie, můj tchán je protivný chlap. A kdyby se třeba pokoušel proti mně něco nekalého podniknout — vědí na mne ve Scotland Yardu něco?

BROWN · Ani to nejmenší.

MAC · Taky si to myslím.

BROWN · To jsem přece všechno zařídil. Dobrou noc!

MAC · Nechtěli byste povstat?

BROWN Polly · Všecko nejlepší! *Odchází doprovázen Macem.*

JAKOB *který zatím s Matthiasem a Waltrem konferoval s Polly* · Musím přiznat, že jsem prve měl obavy, když jsem zaslechl, že jde Tygr Brown.

MATTHIAS · Jak vidíte, milostpaní, máme styky s nejvyššími místy.

WALTER · Ano, Mac má vždycky ještě v ohni nějaké to želízko, o kterém nemá našinec ani ponětí. Ale my máme taky svoje malá želízka v ohni. Pánové, je půl desáté.

MATTHIAS · A teď přijde to hlavní. *Všichni jdou dozadu za koberec, kde se cosi skrývá. Přichází Mac.*

MAC · Nu, copak se děje?

MATTHIAS · Captn, ještě malé překvapení. *Zpívají za kobercem píseň o Bill Lawgenovi, dojemně a polohlasně. Ale při slovech „že se mu říká Bill“ strhne Matthias koberec a všichni pokračují jevivě a bouchají přitom do postele, která stojí za kobercem.*

MAC · Děkuju vám, kamarádi, děkuju vám.

WALTER · Tak, a nenápadný odchod!

Všichni odcházejí.

MAC · A teď dopřejme také citům, aby se projeví. Jinak se z člověka stane ještě zvíře, oběť povolání. Sedni si, Polly!

Hudba.

MAC · Vidíš, jak měsíc plá nad Soho?

POLLY · Vidím, můj drahý. A cítíš, jak srdce mi tluč?

MAC · Ach, cítím, má drahá.

POLLY · Kamkoli půjdeš, tam chci jít s tebou.

MAC · A kde ty jsi, tam chci i já být.

OBA *zpívají* · My nešli jsme oddat se na úřad a před oltářem kněz nespjal nás, a nevím ani, odkud se vzal tvůj šat, a myrta nezdobí ti vlas — své lžici, jež dosud ti sloužila zde, dej bez váhání adié!

Je lásce dáno vzkvétat kdekoli, někdy trvá, jindy ne.

3.

Ztráta dcery znamená pro Peachuma, jenž ví, jak je život tvrdý, úplný bankrot.

Peachumovy žebrácké garderoby

Vpravo Peachum a jeho paní. Ve dveřích Polly v plášti a klobouku, cestovní brašnu v ruce.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Vdaná? Napřed jí člověk strká šaty, klobouky, rukavičky,

slunečníky horem dolem, a když už stála tolik, že by se za to pořídila plachetnice, tak se nám holka sama zahodí. Jako shnilá okurka, která patří na hnojiště. Opravdu ses vdala?

Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na tabulkách stojí:

PÍSNÍČKOU NAZNAČUJE
POLLY RODIČŮM
SVŮJ SŇATEK S LUPIČEM
MACHEATHEM

1

Já věřila jsem, když zrovna jako ty nevinně klopila jsem svůj zrak:
snad přijde i za mnou jednou jeden
a pak musím vědět co a jak.
Bude-li bohatý,
bude-li milý,
bude-li mít límce bělostné,
bude-li vědět, co se vždy sluší u dámy,
pak odpovím mu: Ne.

Člověk nesmí ztratit rozvahu,
všechno má být přibližné.
Měsíc bude jistě v noci plát,
jistě někdo přijde loďku odvázat,
ale víc se nestane.

Jo, to nejde, prostě si jen lehnout,
to musíš mít srdce bezcitné.
Neboť nevíš, co se zítra stane.
Tak můžeš říct jen jedno: Ne.

2

Ten první, jenž do cesty přišel mi,
byl z Kentu a vždy tip top.
Ten druhý měl tři lodě v přístavišti
a ten třetí byl do mne trop.

A byli bohatí
a byli též milí,
měli límce stále bělostné
a věděli, co se vždycky sluší u dámy.

A tak řekla jsem jim: Ne.
Tak jsem neztratila rozvahu,
vše zůstalo přibližné.

Měsíc jistě začal v noci plát,
jistě někdo přišel loďku odvázat,
ale tohle bylo vše.

Jo, to nejde, prostě si jen lehnout,
musilas mít srdce bezcitné.

Nevědělas, co se zítra stane.

Tak mohlas říct jen jedno: Ne.

3

Leč v blankytný den ke mně přišel ten,
jenž smál se všem námluvám.
Klobouk svůj si pověsil u mne na hřebík
nad postelí —

najednou nevím, kde hlavu mám.

Tenhle nebyl bohatý,

tenhle nebyl milý

a své límce míval sotva kdy bělostné

a vůbec nevěděl, co se vždy sluší
u dámy —

jemu neřekla jsem: Ne.

Hned jsem ztratila svou rozvahu,
nic nebylo přibližné.

Rudý měsíc nepřestával plát,
někdo přišel loďku k břehu přivázat,
tak to asi vždycky dopadne!

Nezbylo mi než si prostě lehnout,
nic nebylo platné srdce bezcitné.

Věděla jsem, co se všechno stane.

Mohlo to snad být jiné? Ne!

PEACHUM · Tak, je tedy z ní coura. S ničemy spolčená. To je pěkné. To je příjemné.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Když už jseš taková nemrava a vdáš se, musel to zrovna

být zloděj koní a lupič? To ti ještě přijde draho! Mohla jsem to samozřejmě tušit. Už jako dítě se nesla jako anglická královna!

PEACHUM · Tak, opravdu se tedy vdala!
PANÍ PEACHUMOVÁ · Ano, včera večer v pět.

PEACHUM · Za notorického zločince. Když o tom uvažuji, tak to je vlastně od toho člověka náramná drzost. Když někomu dám pro nic za nic dceru, která mi má ve stáří být oporou, tak se mi dům zřítí a přijdu o poslední. Netroufal bych si nikomu darovat, ani co by se za nehet vešlo, poněvadž bych tím na sebe přivoloval nebezpečí, že umřu hladem. Jedině kdybychom se všichni tři snažili s polínkem dříví vystačit přes zimu, tak bychom se snad ještě jara dočkali. Snad.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Řekni, co si vlastně myslíš? Takhle se nám odměňuje, Jonathane. Já se zblázním. Všecko se mi točí před očima. Dělá se mi nanic. Och! *Omdlévá.* Skleničku koňaku, toho tříhvězdičkového.

PEACHUM · Tady vidíš, kam až jsi matku dostala. Rychle! Tak, je tedy z ní coura, s ničemy spolčená. To je pěkné. To je příjemné. Zajímavé, jak si to chudák vzala k srdci. *Polly přichází s lahví koňaku.* Jediná útěcha, která tvé ubohé matce zbývá.

POLLY · Klidně jí dej dvě skleničky. V tomhle stavu moje matka snese dvojitou dávku. Postaví ji zase na nohy. *Tváří se během celé scény velmi šťastně.*

PANÍ PEACHUMOVÁ *se probere* · Och, už zase ten falešný soucit, ta předstíraná starostlivost! *Přichází pět mužů.⁵⁾*

ŽEBRÁK · Jdu si stěžovat, je to lumpárna. Tohle že je pahejl? Leda paškvil na pahejl, za který prachy vyházovat nebudu.

PEACHUM · Copak? Není horší než ostatní. Jen kdybys ho udržoval v čistotě!

ŽEBRÁK · Tak. A pročpak teda vydělávám míň než ostatní? Ne, s tímhle si na mě nechoďte. *Odhodí pahýl.* Než bych chodil s takovým šmejdem, tak si radši rovnou useknu nohu.

PEACHUM · Řekněte, co vlastně chcete? Můžu já snad za to, že lidi mají srdce jako kámen? Nemůžu vám přece dát pět pahýlů! Udělám z každého během pěti minut mrzáka, že by se nad ním i pes rozkňučel, jak mu přijde na oči. Ale můžu snad za to, že to s lidma ani nehne! Tumáš ještě jeden, když ti tenhle nestačí. Ale trochu si svých věcí hleď!

ŽEBRÁK · Takhle snad spíš uspěju.

PEACHUM *zkouší protězu jiného* · Kůže se na to nehodí, Celie. Vypadá moc nobl. Zřejmě by se spíš hodila guma. *Třetímu.* Ta boule se taky už ztrácí, a přitom je to poslední. Můžeme začít znova! *Vyšetří čtvrtého.* Umělý svrab se samozřejmě pravému nevyrovná. *Pátému.* Člověče, jak to vypadáš? Zase se přecpáváš, co? No počkej! Z toho vyvodíme důsledky, ostatním pro výstrahu.

ŽEBRÁK · Pane Peachume, nejed jsem opravdu nic zvláštního. To, že špekovatím, je prostě nemoc, za kterou nemůžu.

PEACHUM · Já taky ne. Propouštím tě. *Znovu druhému Žebrákovi.* Je samozřejmě rozdíl, jestli chci někým pořádně „otrást“ nebo jestli někomu „jdu jenom na nervy“, můj milý. Ano, potřebuju umělce. Jen kumštýř dnes ještě dokáže lidmi pohnout. Kdybyste pracovali pořádně, tak by vám publikum muselo tleskat! Ale tebe přece nic nenapadne! A proto ti angažmá prodlužovat nemůžu.

Žebráci odcházejí.

POLLY · Prohlédni si ho, prosím. Je snad

hezký? Není. Ale má být z čeho živ. Nabízí mi existenci! Je výborný zloděj a navíc prozíravý a zkušený lupič. Ví, kolik už má ušetřeno. Přesně. Mohla bych ti uvést sumu. Ještě pár úspěšných akcí a můžeme se odebrat na menší venkovské sídlo, jako pan Shakespeare, kterého si tatíček přece tak váží.

PEACHUM · Tak, všechno je náramně jednoduché. Jsi vdaná. A copak se dělá, když je někdo vdaný? No, jakpak by tě to mohlo napadnout! Dá se rozvést, že! Na to bys mohla přijít. To snad není tak těžké.

POLLY · Nevím, co tím míníš.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Rozvod.

POLLY · Ale já ho přec miluji. Jakpak bych tedy mohla pomýšlet na rozvod?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Řekni, to se ani trochu nestydíš?

POLLY · Maminečko, jestli jsi někdy měla někoho ráda...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Měla ráda! Ty zatracené knížky ti úplně popletly hlavu. Všichni to přece dělají takhle, Polly!

POLLY · Pak tedy budu výjimka.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Pak ti teda zmaluju zadek, ty výjimko.

POLLY · Ano, to matky dělávají, ale smysl to nemá. Láska to nad zmalovaným zadkem vždycky ještě vyhrála.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Polly, než se věci do krajnosti.

POLLY · Nedám si svou lásku vzít.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Ještě slovo a dostaneš facku.

POLLY · Tím nic nedokážeš. Láska zůstane tím nejvyšším, co na světě je.

PANÍ PEACHUMOVÁ · A vůbec, ten chlap má přece ženských hromadu! Až ho jednou oběsí, tak se jich možná přihlásí půl tuctu, a každá navíc s fakanem. Ach, Jonathane!

PEACHUM · Oběsí... Jaks na to přišla? To je dobrý nápad. Polly, vypadni na chvilku. *Polly odejde.* Správně. Z toho kouká čtyřicet liber.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Rozumím. Udáš ho šerifovi.

PEACHUM · Samozřejmě. A navíc nám ho ještě zadarmo oběsí... Dvě mouchy jednou ranou. Stačí, když si zjistíme, kde vlastně vězí.

PANÍ PEACHUMOVÁ · To ti povím docela přesně, drahoušku. U svých děvek vězí.

PEACHUM · Ty ho nezradíš.

PANÍ PEACHUMOVÁ · To přenech klidně mně. Peníze světem vládnu. Zajdu do Turnbridge a s holkama si promluví. Jestli se ten pán během dvou hodin s některou z nich sejde, je nahraný.

POLLY *naslouchala za dveřmi* · Maminečko, tuhle cestu si můžeš ušetřit. Než by se Mac setkal s dámami toho druhu, tak se raději dá rovnou zavřít. Ale i kdyby do Old Bailey zašel: šerif by mu nabídl koktail a popovídal by si s ním při cigáru o krámečku v téhle ulici, s kterým to taky není docela v pořádku. Ten šerif, tatíčku, se totiž na mé svatbě náramně dobře bavil.

PEACHUM · Jak se ten šerif jmenuje?

POLLY · Brown. Ale ty ho asi znáš jenom jako Tygra Browna. Poněvadž všichni, co mají proč se ho bát, mu tak říkají. Ale pro mého muže je prostě „Jackie“, abys věděl, „milý Jackie“. Jsou od mládí kamarády.

PEACHUM · Tak, tak, jsou kamarády. Šerif a největší ničema. No, to asi budou v celém městě jediní kamarádi.

POLLY *poeticky* · Vždycky, když spolu popíjeli, hladili se po tvářích a říkali: „Jestli se ještě napiješ, tak se napiju s tebou.“

A vždycky, když si jeden z nich potřeboval odskočit, řekl druhý se slzami v očích: „Jestli se tobě chce ven, zajdem tam spolu.“ Na Scotland Yardu nemají Maca v nejmenším podezření.

PEACHUM · Tak, tak. Pan Macheath — pán jistě několikrát ženatý — vylákal mou dceru Polly Peachumovou v úterý večer pod příslibem manželství z otcovského domu. Než uteče týden, povedou ho pro to na šibenici, na kterou patří. „Pane Macheathi, mívál jste glazé rukavičky, hůlčičku s rukojetí, která byla ze slonoviny, a na krku jizvu. A zdržoval jste se v „Sépii“. Teď vám zůstala jen ta jizva, která ze všech poznávacích znamení asi měla nejmenší cenu, a zdržovat se budete napříště už jen za mřížemi. A co nevidět ani tam už ne...“

PANÍ PEACHUMOVÁ · Jonathane, s tím asi neuspěješ! Je to Mackie Kudla, největší zločinec Londýna. Ten si přece dělá co chce.

PEACHUM · To se ukáže! Obleč se, jde se k šerifovi. A ty skočíš do Turnbridge.

PANÍ PEACHUMOVÁ · K jeho děvkám.

PEACHUM · Sprostota světa je nesmírná. Nohy si můžeš uběhat, když nechceš, aby ti je ukradli.

POLLY · Tatičku, moc ráda panu Brownovi zase potřesu rukou.

Všichni tři postoupí kupředu a zazpívají při songovém osvětlení první finále. Na tabulkách stojí:

PRVNÍ ŠESTÁKOVÉ FINÁLE

O NESTÁLOSTI LIDSKÝCH POMĚRŮ

POLLY · Co bych ráda, kdo to ví?

Jsou to cíle uskrovnělé:

Jedenkrát v životě cele odevzdat se muži!

PEACHUM *s biblí v ruce* ·

Je právo člověka a jeho meta, aby svůj život prožil blaženě a aby poznal všechny krásy světa, do chleba pilné kousal, do kamene ne. Toť lidské právo a toť lidská meta. Žel bohu není nikde známo dosud, že práva lze se dočkat — kdežpak prý! Lidé by chtěli zlepšit si svůj osud — Leč co jim brání v tom? No, poměry!

PANÍ PEACHUMOVÁ ·

Nechci k tobě býti zlá, přála bych ti žití skvělé, člověk z mála jenom mele — tak aby sis užila!

PEACHUM ·

Kdo dobrým člověkem by nebyl rád? Svě jmění dával chudým na oltář? Být lidé dobří, život byl by sad, v němž na ně lila by se Božská Zář! Kdo dobrým člověkem by nebyl rád? Leč bohužel prostředků není dosti a surový je člověk leckterý. Kdo nechtěl by žít v míru, ve svornosti? Tak co nám brání v tom? No, poměry!

POLLY A PANÍ PEACHUMOVÁ ·

On bohužel se nemýlí. Svět bédný je a člověk zlý.

PEACHUM · Můj rozum, žel, mě nemýlí.

Kdo ráj by nechtěl mít už na zemi? Co na to poměry? Smí se to, smí? Poměry k tomu praví: Ne. Když masa pro dva není dost, tvůj bratr — samá příchyllost! — tě jednoduše nakopne. Chcem všichni věrní být, no ne? Když manželce — ach, samá ctnost! — nebudeš v lásce zdatný dost, jednoduše tě odkopne. Chcem všichni vděční být, no ne?

Když nebudeš mít penze dost,
tvé dítě — samá laskavost —
tě jednoduše vykopne.

Chcem všichni lidští být, no ne?

POLLY A PANÍ PEACHUMOVÁ ·

Och, to je škoda vskutku,
ta nuda, můj ty smutku!
Svět bedný je a člověk zlý,
on bohužel se nemýlí.

PEACHUM · Můj rozum, žel, mě nemýlí,
svět bedný je a člověk zlý.
Být dobrý — Ó té nádhery!
Však co nám brání v tom? No, poměry.

VŠICHNI TŘI ·

Pak ovšem nechcem s tím nic mít,
pak nutno dveře přirazit!

PEACHUM · Svět bedný je a člověk zlý,
v tom, žel, mě nikdo nezmýlí!

VŠICHNI TŘI · Och, to je škoda vskutku,
ta nuda, můj ty smutku!
A proto nechcem s tím nic mít,
a proto: dveře přirazit!

DRUHÉ DĚJSTVÍ

4.

Čtvrtek odpoledne: Mackie Kudla se loučí se svou ženou, poněvadž prchá před tchánem do bažin Highgate.

Konírna

POLLY vchází · Macu, Macu, nelekej se!

MAC leží na posteli · Nu, co je, Polly? Jak to vypadáš?

POLLY · Byla jsem u Browna a byl tam otec a oni se dohodli, že tě chytanou. Otec hrozil něčím strašným a Brown byl při tobě, ale nakonec se zhroutil. Vzkazuje

ti, že bys měl co nejrychleji na nějaký čas ztratit, Macu. Ihned si sbal věci.

MAC · Úplná hloupost, jaképak balení. Pojď sem, Polly. Mám chuť na něco docela jiného než na balení.

POLLY · Ne, to teď nesmíme. Jsem úplně bez sebe. Stále se mluvilo o šibenici.

MAC · Polly, nebuď protivná. Špatně to snáším. Ve Scotland Yardu přece proti mně nic nemají.

POLLY · Ano, včera možná ještě neměli, ale dnes toho najednou na tebe vědí spoustu. Přinesla jsem obžalovací spisy. Ani nevím, jestli si to všechno pamatuji. Je to listina, která málem nemá konce. Zabil jsi dva obchodníky, máš na svědomí třicet vlopání a třiadvacet přepadení. Jsi obžalován ze zháráství, z úkladných vražd, z podvodů a z krivých přísah. A toho všeho ses dopustil během půldruhého roku. Jsi hrozný člověk. A ve Winchesteru jsi svedl dvě nezletilé sestry.

MAC · Řekly, že jim je přes dvacet. A co Brown? Pomalu vstane, přejde podél rampy doprava a přitom si píská.

POLLY · Ještě na chodbě mě chytil a řekl, že teď už pro tebe nemůže nic udělat. Ach Macu! Vrhne se mu kolem krku.

MAC · Dobře. Když se musím ztratit, tak zatím převezmeš řízení podniku.

POLLY · Nemluv teď o podniku, Macu. Nechci o něm ani slyšet. Polib naposledy svou Polly a přísahaj, že ji nikdy, nikdy... Mac ji náhle přeruší a odvede ke stolu, kde ji přiměje, aby usedla na židli.

MAC · Tohle jsou hlavní knihy. Dávej dobrý pozor. Tohle je seznam personálu. Čte. Tak. Tady máme Jakoba „Dlouhoprstáka“. Je půldruhého roku v podniku. Podíváme se, jak se činil. Jedny, dvojce, troje, čtvery, patery zlaté hodinky. Moc toho není, ale čistá práce to byla. Nesedej

mi na klín, nemám teď na to náladu. Tady je Walter „Smutňouš“. Na toho lumpa není spolehnoutí. Zašmelí spoustu věcí na vlastní pěst. Třítýdenní šibeniční lhůtu, a pak pryč s ním. Prostě ho udáš Brownovi.

POLLY *vzlyká* · Prostě ho udám Brownovi.

MAC · Jimmy. Nestydatý chlápek, ale vyplatí se. Dokáže dámám z nejlepší společnosti vytáhnout prostěradlo zpod zadku. Dávaj mu zálohu.

POLLY · Dám mu zálohu.

MAC · Robert, „Hasák“. Hokynář, bez zrnka geniality. Na šibenici neskončí, ale taky nic po sobě nezanechá.

POLLY · Taky nic po sobě nezanechá.

MAC · Všecko ostatní zůstane postaru. V sedm vstaneš, umyješ se, občas se vykoupeš a tak dále.

POLLY · Máš úplně pravdu, budu muset zatnout zuby a hledět si podniku. Co je tvoje, je teď taky moje, že, Mackie? A co s tvými kvartýry, Macu? Neměla bych je pustit? Je mi vysloveně líto činže!

MAC · Ne, ještě je potřebuju.

POLLY · Nač? Stojí nás přece jen peníze!

MAC · Mám pocit, že pochybuješ o tom, že se ještě někdy vrátím.

POLLY · Jak to? Můžeš si pak přece najmout něco nového!¹⁶⁾ Macu... Macu, jsem se silami úplně v koncích. Musím se ti stále dívat na ústa, a přesto neslyším, co říkáš. Budeš mi věrný, Macu?

MAC · Samozřejmě, že ti budu věrný. Věrnost za věrnost. Máš snad dojem, že tě nemiluju? To já jenom pamatuju na budoucnost.

POLLY · Jsem ti tak vděčná, Macu. Staráš se o mě, zatím co tě ta smečka krvelačná pronásleduje...

Jak Mac zaslechne slova o „krvelačné smečce“, strne. Vstane, odejde vpravo, odhodí kabát a umyje si ruce.

MAC *chvatně* · Čistý zisk pošleš zase bankovnímu domu Jack Poole v Manchesteru. Mezi námi: Můj přechod do bankovnictví je už jen otázkou týdnů. Bude to živnost jistější a také výnosnější. Do čtrnácti dnů se musí peníze z tohoto podniku odčerpát; pak zajdeš k Brownovi a seznam společníků odevzdáš policii. Do měsíce všechny ty lidské zrůdy zmizí ve vězeních.

POLLY · Ale Macu! Jak se jim ještě chceš podívat do očí, když už jsi je vyškrtl a tím vlastně vydal popravčímu? Jak jim ještě dokážeš stisknout ruku?

MAC · Komu? Robertovi, Matthiasovi, Jakobovi? Těm lotrům?
Přichází banda.

MAC · Pánové, těší mě, že vás vidím.

POLLY · Dobrý den, pánové.

MATTHIAS · Captn, zrovna jsem dostal pořad korunovačních oslav. Čeká nás pěkná fuška. Za půl hodiny tady bude arcibiskup z Canterbury.

MAC · V kolik?

MATTHIAS · V pět třicet. Musíme hned vyrazit, captn.

MAC · Ba, musíte ihned vyrazit.

ROBERT · Jak to, musíte?

MAC · Inu, já sám jsem bohužel nucen vydat se na kratší cestu.

ROBERT · Proboha, snad vás nechtějí sbalit?

MATTHIAS · Zrovna před korunovací! Korunovace bez vás bude jako kaše bez lžice.

MAC · Drž hubu! Proto odevzdávám na nějakou dobu řízení podniku své ženě. Polly!
Strčt ji dopředu a sám zajde dozadu a odtamtud ji pozoruje.

POLLY · Chlapci, já myslím, že náš captn může klidně jet. Však my to sfoukneme sami. Prima, chlapci, co?

MATTHIAS · Nemám sic do toho co mluvit, ale nevím, jestli ženská zrovna teď... To není namířeno proti vám, milostpaní.

MAC *vzadu* · Co ty na to, Polly?

POLLY · Pěkně začínáš, pse prašivá! *Křičt.*

Bodejt by to bylo namířeno proti mně!

Páni tady by ti stáhli kalhoty a naflákali zadek! No, řekněte, pánové. Je to tak?

Malá pauza, pak začnou všichni zběsile tleskat.

JAKOB · Něco na tom je, to jí můžeš věřit.

WALTER · Bravo, paní captnová má vždycky v rezervě něco, co sedí! At žije Polly!

VŠICHNI · At žije Polly!

MAC · Hloupé je jediné, že tady nebudu při korunovaci. Z té kouká stoprocentní kšeft. Přes den všechny byty prázdné a v noci celá společenská smetánka namazaná! Ostatně: trošku moc chlastáš, Matthiasi. Minulý týden jsi zase už naznačoval, že zapálení dětské nemocnice v Greenwichi je tvoje dílo. Jestli se mi něco takového ještě jednou stane, poletíš. Kdo zapálil dětskou nemocnici?

MATTHIAS · No já přece.

MAC *ostatním* · Kdo ji zapálil?

OSTATNÍ · Vy, pane Macheathi.

MAC · Tak kdo?

MATTHIAS *nevrle* · Vy, pane Macheathi. Takhle to ovšem našinec nikdy nikam nedotáhne.

MAC *naznačí rukou věšení* · Ale dotáhne, jestli myslíš, že mi budeš konkurovat. Už někdo slyšel, že oxfordský profesor dává své vědecké omyly podepsat asistentem? Podepíše je vždycky sám.

ROBERT · Milostpaní, vemte si nás pod komando po dobu, co pan manžel bude na cestách. Každý čtvrtek vyúčtování, milostpaní.

POLLY · Každý čtvrtek, hoši.

Banda odchází.

MAC · A teď pa, srdíčko! Zachovej si svěžest a nezapomeň se každý den nalíčit, jako kdybich tady byl. Je to moc důležité, Polly.

POLLY · A ty mň, Macu, zase slyšíš, nevydáš za žádnou ženou a že ihned odejdeš. Věř mi, to neříká tvoje Polly ze žárlivosti, ale proto, že je to moc důležité, Macu.

MAC · Ale Polly, pročpak bych se ještě měl zajímat o nějaké prázdné nádoby! Vždyť přece mám rád jen tebe. Až se pořádně setmí, vyvedu si z některé stáje svého vraníka, a než z okna zahlédneš měsíček, budu daleko za highgateskými bažinami.

POLLY · Ach Macu, nervi mi srdce z těla. Zůstaň u mne a budme šťastní.

MAC · Což nervu sám sobě srdce z těla? Vždyť odcházím a nikdo neví, kdy se vrátím.

POLLY · Naše štěstí bylo tak krátké, Macu.

MAC · Cožpak končí?

POLLY · Ach, měla jsem včera podivný sen. Dívala jsem se z okna a zaslechla jsem z ulice smích. A jak jsem vyhlédla, spatřila jsem náš měsíc a on ti byl tenounký jako penny, ale hodně ošoupané. Nezapomeň na mne, Macu, v cizích městech.

MAC · Nezapomenu, Polly, buď ujištěna. Polib mě, Polly.

POLLY · Sbohem, Macu.

MAC · Sbohem, Polly. *Při odchodu.*

Je lásce dáno vzkvétat kdekoli, někdy trvá, jindy ne.

POLLY *sama* · Stejně se nevrátí.

Všechno to krásné se ke konci chýlí,

srdce si rvi,

ach, „Good bye“, můj milý!

Marné všechny nářky —

ó Maria! ó touho! —

když sama moje máti

to vše zná už dlouho!

Zvony se rozezní.

Královnou Londýn vítá — velké ovace!

My budem tam v den korunovace!

MEZIHRA

Před oponu vystoupí paní Peachumová s Jenny „Hampejzníci“.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Tak, a jestli v příštích dnech uvidíte Mackieho Kudlu, poběžíte k nejbližšímu konstáblovi a udáte ho. Dostanete za to deset šilinků.

JENNY · Jakpak ho uvidíme, když konstáblové po něm pasou? Co by si krátil dlouhou chvíli s náma, když spouštějí honičku.

PANÍ PEACHUMOVÁ · A kdyby mu byl celý Londýn v patách, Jenny, Macheath není člověk, který se kvůli něčemu takovému vzdá, nač je zvyklý, to tě ujišťuju. *Zpívá:*

BALADA O SEXUÁLNÍ POROBĚ

1

Satanáš je to, ve všem všudy pravý!
On řezník je a ostatní jsou krávy.
Kurevník! Syčák! Děvkař vyložený!
Kdo jednou vypálí mu rybník? Ženy.
Ať chce či ne — vládne jim chtíč. No ba,
tot ryzí sexuální poroba.

Na paragrafy kašle. Rovněž kašle na bibli.

Říká si: já jsem egoista. Ví:
i pohled na ženu je škodlivý.
Nesnese žádnou ve svém obydlí:
Nadarmo den však před večerem
chválí.

Než padne noc, zas na ženské se válí.

2

Přemnozí muži mnohokrát zřeli,
jak velký duch se v děvce ztratil — celý!

I řekli si, že budou žít jak reci.
Když zdechli, kdo je pohřbil? Děvky
přeci.

Ať chtějí nebo ne — jim vládne chtíč:
No ba,

tot ryzí sexuální poroba.

Ten k bibli jenom lne. Ten zase
paragrafy zlepšuje.

Ten křesťanství, ten anarchismus ctí!

A nejíst celer v poledne se přinutí.

Nějaké ideje se poté věnuje.

Večer si řekne: Pokrok neustálý —

Než padne noc, zas na ženské se válí.

■

5

Korunovační zvony ještě nedoznely a Mackie Kudla skončil u turnbridgeských kurev. Ty ho zradí. Je čtvrtek večer.

Hampejz v Turnbridge

*Obyčejné odpoledne; děvky, většinou v košilích, žehlí prádlo, hrají mlýnek, myjí se; prostě měšťanská idyla.?)
Jakob čte noviny a nikdo si ho nevštmá. Spíše překážčí.*

JAKOB · Dnes nepřijde.

DĚVKA · Myslíš?

JAKOB · Řek bych, že už vůbec nikdá nepřijde.

DĚVKA · To by byla škoda.

JAKOB · Myslíš? Jak ho znám, tak už je za městem. Tentokrát nezbylo než vymáznout.

Přichází Macheath, pověst klobouk na hřebík a posadí se za stolem na pohovku.

MAC · Kafe jako vždycky!

VIXEN *opakuje s obdivem* · „Kafe jako vždycky!“

JAKOB *zdešeně* · Jak to, že nejses v Highgate?

MAC · Dnes je můj čtvrtek. Kvůli takovým

lapáliím se přece nevykašlu na to, nač
jsem zvyklý. *Hodí obžalovací spis na zem.*
A mimoto venku prší.

JENNY *čte obžalobu* · Ve jménu krále se proti
captnu Macheathovi vznáší žaloba pro
trojnásobnou...

JAKOB *jí obžalobu vezme* · Vyskytuju se tam taky?

MAC · Samozřejmě, celý personál.

JENNY *k druhé děvce* · Ty, to je obžaloba.
Zámka. Macu, ukaž mi ruku.

Mac jí podá ruku, zatímco druhou pije kávu.

DOLLY · Správně, Jenny. Čti mu z ruky,
v tom jseš klasa.

Podrží jí petrolejku.

MAC · Dědictví?

JENNY · Ne, nic takového!

BETTY · Jenny, ty se koukáš, že člověka až
mrazí.

MAC · Čeká mě dlouhá cesta?

JENNY · Ne, nic takového!

VIXEN · Tak co vlastně vidíš?

MAC · Jen to pěkné, prosím, nic zlého!

JENNY · Ach co, vidím tady něco, co je úzké
a tmavé. A málo lásky. A pak vidím L,
to znamená lest nějaké ženy. A potom...

MAC · Počkat. O tom, co je úzké a tmavé, bych
se chtěl dovědět víc. A také o té lsti, na-
příklad jméno té ženy.

JENNY · Vidím jedině, že začíná na J.

MAC · Pak jde o mýlku. Začíná na P.

JENNY · Až se z Westminsteru ozvou koruno-
vační zvony, nastanou ti špatné časy!

MAC · Řekni víc! *Jakob se hlasitě zasměje.* Copak?
Běží k Jakobovi a čte s ním. Nesmysl, byly
jenom tři.

JAKOB *se směje* · Právě!

MAC · Hezké prádýlko tu máte.

DĚVKA · Od kolíbký po rakev, na prádle
všecko záleží!

STARÁ DĚVKA · Jen nic z hedvábí. Za
tím páni vždycky hned vidí nemoc.

Jenny se tajně odplíží ke dveřím.

DRUHÁ DĚVKA *k Jenny* · Kam jdeš, Jenny?

JENNY · To se dozvíte. *Zmizí.*

MOLLY · Ale hrubé plátno taky není vono.

STARÁ DĚVKA · Já mám s hrubým plát-
nem ty nejlepší zkušenosti.

VIXEN · Páni si hned připadají jako doma.

MAC *k Betty* · Máš pořád ještě ty černé pas-
pulky?

BETTY · Pořád.

MAC · A co máš ty za prádlo?

DRUHÁ DĚVKA · Ach, já se doslova žiný-
ruju. Nemůžu si přece do kvartýru nikoho
vodit. Teta je po mužských jako čert, a ve
vratech, víte, tam se prádlo ani nepotře-
buje. *Jakob se směje.*

MAC · Jseš hotov?

JAKOB · Ne, teď jsem zrovna u znásilňování.

MAC *zase na pohovce* · Kampak zmizela Jenny?
Dámy, kdysi dávno, než nad tímto měs-
tem vyšla má hvězda...

VIXEN · Kdysi dávno, než nad tímto městem
vyšla má hvězda...

MAC · ...žil jsem nuzně s jednou z vás, dámy.
A třeba jsem dnes Mackie Kudla, nikdy
nezapomenu na své druhy z oněch chmur-
ných dnů, především na Jenny, která mi
byla ze všech děvčat nejmilejší. Počkejte,
něco vám o tom zazpívám.

*Zatímco Mac zpívá, stojí vpravo za oknem
Jenny a dává konstáblovi Smithovi znamení.
Posléze se k ní ještě přidá paní Peachumová.
Všichni tři stojí pod lucernou a pozorují dům.*

PASÁCKÁ BALADA

1

MAC · Ach, v onen čas, jenž dávno minul nám,
my žili jsme už spolu, oba dva.
Já hlavu dal a ona podbříšek,
já chránil ji, ona mě živila.
I jinak jde to — i tak, jak jsem řek.

Když přišel zákazník, vylez jsem
z postele,
k višňovce zdejchl jsem se hned a vesele.
Když klopil, řekl jsem mu: Pane náš,
chceš-li mít repeté, tak mít ho máš.
Tak jsme to táhli, půlrok byl nám dán,
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.
Ve dveřích se objeví Jenny, za ní Smith.

2

JENNY · Ach, v onen čas, který už minul nám,
milovával se se mnou častokrát.
Když prachy nebyly, tu strhl strašný křik,
ať do frcu jdu košili hned dát.
Košile dobrá — ale nic než zvyk.
To dohřálo mě, himlhergot, u všech
čertů!
A řekla jsem mu: Opovaž se, dost těch
žertů!

A pak mi jednu vrazil do dásně,
až roznemohla jsem se nakrásně!

OBA · Byl to tak krásný půlrok, přísámpán,
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.

3

OBA *zároveň a střídavě* ·⁸⁾

Ach, v onen čas, který už minul nám,

ON · nebyl tak chmurný jak dnes, ne, to ne,

ONA · i když jsem spávala s ním ve dne jen,

ON · vždyť noci mívávala zadané!

(Noc patří lásce, leč hodí se i den.)

ONA · Když potom od tebe jsem taky byla
v tom,

ON · tak s gusem rajtovala na mně bez pohrom,

ONA · komupak dítě v těle zamáčknot se chce?

ON · Dítě, co stejně zašlo ve stoce.

A pak ten půlrok brzy byl tentam
zde v hampejzu, kde rozbili jsme stan.

*Tančt. Mac uchopí hůl se skrytou dýkou a
Jenny mu podá klobouk. Tančt ještě, když
Smith položí Macovi ruku na rameno.*

SMITH · Tak, můžeme jít!

MAC · Ta zatracená bouda má pořád jen jeden
východ?

*Smith chce nasadit Macheathovi želízka, Mac
však do něho strčí tak, že se zapotácí, a vyskočí
oknem. Před oknem stojí paní Peachumová se
strážníky.*

MAC *klidně, velmi zdvořile* · Dobrý den, milostivá.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Milý pane Mac-
heathi. Můj muž říkává, že i největší
hrdinové světových dějin zakopli o tenhle
nízký práh.

MAC · Smím se optat, jak se daří panu man-
želovi?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Už zase lépe. Bo-
hužel se teď budete muset s těmi rozkoš-
nými dámami rozloučit. Haló, konstáb-
lové, odveďte toho pána do jeho nového
domova. *Odvádějí ho. Paní Peachumová do
okna.* Dámy, jestli budete chtít pána na-
vštívit, tak ho zastihnete kdykoli. Bydlí
odteďka v Old Bailey. Já věděla, že bude
u svých děvek. Účet vyrovnám. Mějte se
hezky, dámy. *Odchází.*

JENNY · Ty, Jakobe, něco se stalo.

JAKOB *kteří byl tak zahlobán do čtení, že nic ne-
pozoroval* · Kdepak je Mac?

JENNY · Byli tady konstáblové!

JAKOB · Můj ty Kriste, a já čtu a čtu a čtu...
Hochu, hochu, hochu! *Odchází.*

■

6.

*Když děvky Macheathe zradily, vysvobodí ho láska
jiné ženy z vězení.*

Vězení v Old Bailey, klec

BROWN *přichází* · Jen aby ho moji lidé nechyt-
li! Bože, jak bych si přál, aby už byl za

bažinami a vzpomínal na svého Jackieho! Jen kdyby nebyl tak lehkomyšlný — jako všichni velcí muži. Kdyby ho sem tak přivedli a on se na mě podíval svýma věrnýma očima — asi bych ten pohled nevydržel. Naštěstí svítí měsíc; jestli už jede přes bažinu, aspoň neztratí cestu. *Hluk vzadu.* Co to? Bože můj, tady ho vedou.

MAC *spoután silnými provazy, vstoupí hrdě v doprovodu šesti konstáblů.* No tak, vy pendrekáři, a jsme zaplat pánbůh zase jednou v naší staré vile. *Upozoruje Browna, který prchá do nejzazšího kouta cely.*

BROWN *po dlouhé pauze, zatímco ho někdejší přítel trestá zdrcujícím pohledem.* Ach Macu, já za to nemůžu... dělal jsem všechno možné, aby... nedívej se tak po mně, Macu... nedá se to vydržet... To tvé mlčení dokonce nahání strach. *Žaluje na konstábla.* Co ho taháš za ten provaz, ty prase... Řekni něco, Macu. Promluv na svého ubohého Jackieho... Aspoň slůvkem ho povzbud' na jeho chmurné... *Opře hlavu o zeď a pláče.* Neuznal mě za hodna jediného slova. *Odchází.*

MAC · Bídák Brown. Učiněné špatné svědomí. A takový člověk chce být šéfem policie. Dobře, že jsem na něho nezařval. Napřed jsem na něco takového pomýšlel. Ale potom jsem ještě právě včas usoudil, že pronikavý, trestající pohled ho asi zdrtí víc. To bylo to pravé. Změřil jsem si ho a on se hořce rozplakal. Tenhle trik mám z bible. *Přichází Smith se železky.*

MAC · Pane dozorče, to jsou asi nejtěžší, co máte! Račte odpustit, ale žádal bych o nějaké pohodlnější. *Vytáhne šekovou knížku.*

SMITH · Prosím, pane captne, máme železka různých cenových kategorií, od jedné do

deseti guinejí. Záleží na tom, kolik chcete investovat.

MAC · A kdybych nechtěl žádné, kolik by to stálo?

SMITH · Padesát guinejí.

MAC *vyplní šek.* Nejhorší na tom je, že teď praskne ta věc s Lucy. Až se přítel Brown dozví, že jsem za jeho zády měl techtle mechtle s jeho dcerou, tak se promění v tygra.

SMITH · Inu, jak si kdo ustele, tak si lehne.

MAC · Coura jedna už zaručeně čeká venku! To těch pár dní před popravou ještě zkusím!

Pánové, je to život nebo není?

Tomuhle na chuť přijít ne a ne.

Už v dětství slýchával jsem v rozechvění:

Jen v komfortu si žít je příjemné!

Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na tabulkách stojí:

BALADA O PŘÍJEMNÉM ŽIVOTĚ⁹⁾

1

Vychvalují nám život veleduchů,
co žijí v knihách jen a s prázdnem v břiše
a kterým krysy podrývají chýše.
Já těmhle žvástům nedopřeji sluchu!
Žít prostý život nejsem ochoten!
Už toho (mezi námi) mám ažaž.
Vždyť ptáček od Habeše až po Aš
by nesnesl tu stravu ani den.
Jsem pro svobodu, ale pro hlad ne.
Jen v komfortu si žít je příjemné!

2

Jsou dobrodruzi s rekovností v těle,
kdykoli chtíví na trh dát svou kůži

a říkat stále pravdu jak muž muži,
aby měl šosák počteníčko smělé.
Co s nimi, když jdou zmrzli v září svíc
s manželkou chladnou němě na lože
a bojí se, že postel zavrže?
Roku pět tisíc chmurně civí vstříc!
Je tohle pohodlí? Jo nebo ne?
Jen v komfortu si žít je příjemné!

3

Sám umím pochopit i to, že každý
rád obra-samotáře v sobě vidí.
Já viděl jsem ale zblízka tyhle lidi
a rozhod jsem se zúčtovat s tím navždy.
V bídě krom moudrosti je mrzutost,
v odvaze kromě slávy dřina, rmut.
Byls moudrý, smělý, osamělý, chud,
teď s velikostí ale dost, už dost.
To do problému štěstí rázně tne:
Jen v komfortu si žít je příjemné.
Přichází Lucy.

LUCY · Ty lotře, jak se mně můžeš po tom
všem, co se mezi námi stalo, podívat do
očí?

MAC · Lucy, což nemáš kouska srdce? Když
svého muže vidíš v takové situaci?

LUCY · Svého muže! Ty nestvůro! Ty si
zřejmě myslíš, že nevím o tom, co bylo se
slečnou Peachumovou! Nejradši bych ti
oči vyškrabala!

MAC · Lucy, ty bláhová, snad bys opravdu ne-
žárčila na Polly?

LUCY · Není snad tvou ženou, ty zvíře?

MAC · Ženou! To je dobré. Docházím k nim do
domu. Mluvíám s ní. Jednou za uherský
měsíc ji jakž takž políbím. A teď ta ženská
pitomá běhá po městě a roztrubuje, že
jsem si ji vzal. Milá Lucy, jsem ochoten
udělat cokoli, abys našla svůj starý klid;
jestli myslíš, že by ses nejspíš uklidnila,
kdybych se s tebou oženil — prosím. Co

víc ti může džentlmen nabídnout? Ne-
může ti víc nabídnout.

LUCY · Ach Macu! Jde jediné o to, že se chci
zase stát počestnou ženou.

MAC · Jestli myslíš, že se jí staneš, když se
s tebou ožením — prosím. Co víc ti může
džentlmen nabídnout? Nemůže ti víc
nabídnout.

Přichází Polly.

POLLY · Kde je můj muž? Ach, tady jsi,
Macu. Proč se díváš jinam? Předě mnou
se přece nemusíš stydět. Nejsem tvá žena?

LUCY · Och, ty lotře jeden!

POLLY · Och, Mackie v žaláři! Pročpak jsi
neujel bažinami? Slíbil jsi, že už za děvča-
ty nezajdeš. Já věděla, co ti provedou, ale
nic jsem neřekla. Já ti důvěřovala. Macu,
zůstanu u tebe, až do smrti. — Ani slůvko
pro mě nemáš, Macu, ani pohled? Och,
Macu, copak si neuvědomuješ, jak tvá
Polly trpí, když se k ní takhle chováš?

LUCY · Ach, ta coura!

POLLY · Co to má znamenat, Macu? Kdo
je to vůbec? Tak jí aspoň pověz, kdo
jsem já. Pověz jí, prosím, že jsem tvá
žena. Nejsem tvá žena? Podívej se na
mne, nejsem snad tvá žena?

LUCY · Ty lumpe prohaná, ty neráde, máš dvě
ženy?

POLLY · Řekni, Macu, nejsem snad tvá žena?
Nedala jsem ti všechno, co jsem ti dát
mohla? Ty víš, že jsem do manželství
vstoupila čistá jak lilie. Vždyť jsi mi
svěřil dokonce partu a já zařídila všechno
tak, jak bylo ujednáno. Mám ti ostatně od
Jakoba vyřídít, že...

MAC · Kdybyste dokázaly zavřít ty klapačky
jen na minutku, tak by se všechno vy-
světlo.

LUCY · Ani mě nenapadne, abych zavřela
klapačku. Copak se tohle dá vydržet?
Tohle by nikdo nevydržel!

POLLY · Inu, má drahá, v těchhle případech má ovšem manželka...

LUCY · Manželka!!

POLLY · ...manželka jaksi přednostní právo. Bohužel, má drahá, aspoň navenek. Takové potíže, ten člověk aby se zbláznil!

LUCY · Potíže, říkáš. To je dobré. Kohopak sis vlastně vybral? Tohle povedené kvítko? To je ta tvá velká výhra? To je ta tvá kráska ze Soho?

Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na tabulkách stojí:

ŽÁRLIVOSTNÍ DUETO

1

LUCY · Vylez ven, ty krásko ze Soho!
Ukaž nám svá proslavená lýtka!
Celá divá jsem ten půvab užrít,
před tvou krásou jsem prý třasořitka!
Muž prý do tebe je celý blázen, můj ty smutku.

POLLY · Opravdu, opravdu?

LUCY · No tohleto! To je k smíchu vskutku.

POLLY · Skutečně, skutečně?

LUCY · Já se chechtám z plných plic!

POLLY · Ty se chechtáš z plných plic?

LUCY · Pro Maca jsi pouhé nic!

POLLY · Pro Maca jsem pouhé nic?

LUCY · Ha, ha, ha! Na takové mašle ti každý mužský nakašle.

POLLY · To bych ráda viděla.

LUCY · Však to brzy uvidíš.

OBĚ · Mackie a já jsme jak holoubci v přitímí, jen mě má rád, to nelze vymluvit mi.
On nemůže mít jinou, to nemohlo přec minout, když přišla takováhle potvora!

2

POLLY · Říkají mi kráska ze Soho, že prý vlastním proslavená lýtka.

LUCY · Tahleta?

POLLY · Lidé touží prý můj půvab užrít, vždyť já nejsem žádná třasořitka.

LUCY · Ó ty špíno!

POLLY · Ty jsi špína!

Můj muž je prý do mne celý blázen, můj ty smutku.

LUCY · Neříkej, neříkej!

POLLY · Jo, tak tohleto je k smíchu vskutku.

LUCY · Chceš se smát, chceš se smát?

POLLY · Už se chechtám z plných plic!

LUCY · Ty se chechtáš z plných plic?

POLLY · Jestli jsem jen pouhé nic.

LUCY · Jestli jsi jen pouhé nic!

POLLY *k publiku* ·

Znáte to: na takové mašle vám každý mužský nakašle!

LUCY · To bych ráda viděla.

POLLY · Však to brzy uvidíš.

OBĚ · Mackie a já jsme jak holoubci v přitímí, jen mě rád má, to nelze vymluvit mi.
On nemůže mít jinou, to nemohlo přec minout, když přišla takováhle potvora!

MAC · Tak se, milá Lucy, už konečně uklidni! Je to prostě trik. Polly nás dva chce nějak dostat od sebe. Mne pověsí a ona by ráda hrála vdovu. Opravdu, Polly, nevybrala sis zvláště vhodnou chvíli.

POLLY · Ty máš srdce mě zapřít?

MAC · A ty máš srdce mě tady pomlouvat, že jsem ženatý? Proč ještě zvětšuješ mé soužení, Polly? *Vyčítavě kroutí hlavou.* Polly, Polly!

LUCY · Opravdu, slečno Peachumová. Jen se tím sama odhalujete. A nejen to. Je to od

vás neslýchané, pána v téhle situaci rozčilovat!

POLLY · Základní pravidla slušnosti by vám, vážená slečno, měla velet, abyste se k to-muto muži v přítomnosti jeho ženy chovala poněkud zdrženlivěji.

MAC · Vážně, Polly, každá legrace má své meze.

LUCY · A jestli tady chcete vyvolat hádku, vážená dámo, tak budu nucena zavolat dozorce, aby vám ukázal, kde tesař nechal díru. Je mi líto, milostivá slečno.

POLLY · Paní! Paní! Paní! A dovolte, abych ještě dodala: to nafukování vám prach-mizerně sluší, milostivá slečno. Povinnost mi přikazuje, abych u svého muže setrvala.

LUCY · Co říkáš? Co to říkáš? Ach tak, jí se odtud nechce! Ač ji vyhazují, trčí na místě a nechce zmizet! Mám se asi vy-jádrnit zřetelněji?

POLLY · Koukej zavřít tu svou nevymáchanou hubu, ty, ty onuce jedna, nebo milostivou slečnu přes ní majznu!

LUCY · Vypadni, osobo drzá! S tebou se musí mluvit po lopatě. Fajnovější způsoby na tebe zřejmě neplatí.

POLLY · Fajnovější způsoby, od tebe? Ale co bych se s tebou zahazovala! To je přece jenom pod mou důstojnost... Zaručeně. *Brečí.*

LUCY · Tak se mi podívej na břicho, ty couru! Z čerstvého vzduchu se něco takového asi neudělá! Ještě pořád se ti v kebuli nerozbřesko?

POLLY · Ach tak! Jseš v tom! A zřejmě si na tom ještě zakládáš! Mělas ho držet od těla, ty nóbl dámo jedna!

MAC · Polly!

POLLY *s pláčem* · To je opravdu příliš, Macu. Takhle daleko jsi to hnát neměl. Nevím už skutečně kudy kam.

Přichází paní Peachumová.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Já to věděla. Je u toho svého chlapa. Jdeš sem, ty couru! Až toho tvého galána oběsí, tak se můžeš jít oběsit taky. Něco takového provést ctihodné matce! Do vězení si musí pro dceru dojít! A přitom má chlap nestydatá hned dvě — úplný Nero!

POLLY · Prosím tě, mamičko, nech mě tady; vždyť nevíš...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Domů, a okamžitě!

LUCY · Tady to slyšíte; mamička vám musí napovědět, co se sluší a patří.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Marš!

POLLY · Hned. Jen mu ještě... musím mu přece ještě něco říct... Opravdu... Víš, je to moc důležité.

PANÍ PEACHUMOVÁ *jí vrazí facku* · Tak, tohle je taky důležité. Marš!

POLLY · Och, Macu! *Matka jí odveleče.*

MAC · Lucy, držela ses báječně. Bylo mi jí samozřejmě líto. Proto jsem s tou ženskou nemohl jednat tak, jak by si to zasloužila. Zaručeně sis myslila, že na tom, co říká, je kus pravdy. No řekni, nebylo to tak?

LUCY · Ano, myslila jsem si to, miláčku.

MAC · Kdyby na tom něco bylo, tak by mě přece její matka tohohle ušetřila. Neslyšela jsi, jak se do mě pustila? Takhle přece matka zachází nanejvýš se svědcem, a nikoli se zetěm.

LUCY · Jak jsem šťastná, že to říkáš tak z hloubi srdce. Vždyť tě miluji, že bych tě radši viděla na šibenici než v náručí jiné. Není to podivné?

MAC · Lucy, tobě bych chtěl vděčit za svůj život.

LUCY · Jak čarovně se vyjadřuješ. Opakuj to ještě jednou.

MAC · Lucy, tobě bych chtěl vděčit za svůj život.

LUCY · Mám s tebou uprchnout, miláčku?

MAC · Ano. Jenže — kdybychom prchli spolu, těžko se budeme skrývat. Ale poslal bych pro tebe ihned, jak by honička skončila. Zařídil bych všechno expres, to snad ani nemusím zdůrazňovat!

LUCY · Jak bych ti mohla pomoci?

MAC · Dones klobouk a hůl!

Lucy se vrací s kloboukem a hůl a hodí mu je do cely.

MAC · Lucy, plod naší lásky, který nosíš pod srdcem, nás spojuje na věčné časy.

Lucy odchází.

SMITH *přichází, vstoupí do klece a řekne Macovi* · Ukažte tu hůl.

Nastane honička; Smith útočí na Maca se židlí a sochorem v ruce, Mac přeskočí mříž. Konstablové se ženou za ním. Přichází Brown.

BROWN ŮV HLAS · Haló, Macu! — Proším tě, Macu, odpověz! Tady je Jackie. Macu, prosím tě, buď tak hodný a odpověz! Vždyť se to už nedá vydržet. *Vstoupí.* Mackie! Co to? Je pryč, chvála bohu. *Usedne na pryčnu.*

PEACHUM *přichází, Smithovi* · Jsem Peachum. Jdu si pro těch čtyřicet liber, co jste vypsalí na dopadení bandity Macheathe. *Objeví se před klecí.* Hallo! Je tohle pan Macheath? *Brown mlčí.* Ach tak! Ten druhý pán si zřejmě vyšel na promenádu? Přijdu, abych navštívil zločince, a koho tady nenajdu: pana Browna! Tygr-Brown tu sedí a jeho přítel Macheath tu neseď.

BROWN *zasténá* · Ach pane Peachume, moje vina to není.

PEACHUM · To jistě není. Jakkak taky. Vy sám přece nebudete... když byste se tím dostal do situace... Vyloučeno, Browne.

BROWN · Pane Peachume, jsem úplně bez sebe.

PEACHUM · To věřím. Je vám z toho jistě nanic.

BROWN · Pocit bezmocnosti člověka především ochromuje. Vždyť ti chlapi si dělají, co se jim zlíbí. Je to hrozné, hrozné.

PEACHUM · Nechcete na chvílku ulehnout? Přivít prostě oči a tvářit se, jako by se nic nestalo. Představit si, že jste na pěkné zelené louce a že nad ní plujou bílé mráčky. A především pustit z hlavy ty hrozné věci. Ty, co byly, a hlavně ty, co vás ještě čekají.

BROWN *znepokojeně* · Jak to myslíte?

PEACHUM · Držíte se báječně. Já bych se na vašem místě zaručeně zhroutil, zalezl do postele a pil horký čaj. A především bych koukal, aby se našel někdo, kdo by mi přiložil ruku na čelo.

BROWN · K čertu, copak můžu za to, že ten chlap utekl? Policie je v tomhle případě bezmocná.

PEACHUM · Tak, policie je v tomhle případě bezmocná? Vy si myslíte, že pana Macheathe už tady neuvidíme? *Brown pokrčí rameny.* Pak tedy to, co se s vámi stane, bude strašlivá nespravedlnost. Zaručeně se totiž zase řekne, že ho policie neměla nechat zdrhnout. No, a pak ten skvělý korunovační průvod. Nevím, nevím...

BROWN · Co tím chcete naznačit?

PEACHUM · Dovolte, abych vám připomněl historickou událost, která dnes celkem upadla v zapomenutí — ač kdysi, v roce čtrnáct set před Kristem, způsobila náramný rozruch. Když totiž zemřel egyptský král Ramses Druhý, dopustil se náčelník policie v Ninive, respektive v Káhiře, nějakého celkem bezvýznamného přehmatu na nižších vrstvách obyvatelstva. A následky byly už tenkrát strašné. Korunovační průvod následnice trůnu Semiramidy se stal „příliš temperamentní účastí nejnižších vrstev lidu řetězem ka-

tastrof“, jak se můžete dočíst v historii. Dějepisci jsou bez sebe hrůzou, jak strašlivě se Semiramis zachovala k náčelníku policie. Vzpomínám si jen matně, ale mluvilo se o hadech, které živila na jeho prsou.

BROWN · Opravdu?

PEACHUM · Bůh s vámi, Browne. *Odhází.*

BROWN · Teď už pomůže jedině železná pěst!

Seržanti, porada! Poplach!

Opona. Macheath vystoupí s Jenny „Hampejznicí“ před oponu a zazpívá s ní při songovém osvětlení

DRUHÉ ŠESTÁKOVÉ FINÁLE

1

MAC · Vy páni, kázající bez přestání, že máme hodní být, nepáchat zla.

Napřed musíte dát nám něco k žraní a pak si mluvit — prosím, toť bod A.

Vy, kdo ctíte svůj břich a naši poddajnost,

bod B teď slyšte zvedající zrak: at z toho máte radost nebo třeba zlost, napřed je žrádlo, morálka až pak. At napřed chudáci též možnost mají z velkého pecnu ukrojit si krajíc.

HLAS ZE ZÁKULISÍ · A čím je člověk živ?

MAC · A čím je člověk živ? Jen tím, že denně člověka rdoucí, svléká, zasypává vším zlem.

Jen tím je člověk živ, že zapomene vždy rád, že je přece jen člověkem.

SBOR · Jen, páni, žádný klam a žádné lži: je člověk živ jen zlem a krádeží!

2

JENNY „HAMPEJZNICE“ ·

Vy kázete, kdy smím ukázat prádlo anebo kdy mám kroutit očima.

Nám musíte dát napřed řádne žrádlo a pak si mluvit — tím to začíná. Vy, jimž jsme jenom zdrojem rozkoše — a dost,

teď pravdu slyšte zvedající zrak: at z toho máte radost nebo třeba zlost, napřed je žrádlo, morálka až pak. At napřed chudáci též možnost mají z velkého pecnu ukrojit si krajíc.

HLAS ZE ZÁKULISÍ ·

A čím je člověk živ?

JENNY „HAMPEJZNICE“ ·

A čím je člověk živ? Jen tím, že denně člověka rdoucí, svléká, zasypává vším zlem.

Jen tím je člověk živ, že zapomene vždy rád, že je přece jen člověkem.

SBOR · Jen, páni, žádný klam a žádné lži: je člověk živ jen zlem a krádeží!

TŘETÍ DĚJSTVÍ

7.

Téže noci se Peachum chystá k výpravě do ulic. Demonstrací bída chce narušit korunovační průvod.

Peachumovy žebrácké garderoby

Žebráci malují na tabulky nápisy jako „Dal jsem za krále své oko“ atd.

PEACHUM · Pánové, v tuhle chvíli pracuji v našich jedenácti filiálkách od Drury Lane až po Turnbridge tisíc čtyři sta dvaatřicet pánů na stejných tabulkách jako vy, aby se mohli účastnit korunovace naší královny.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Pohyb, pohyb! Kdo nebude makat, nebude žebrat. Co ty tady? Chceš dělat slepce, a ani nedokážeš

namalovat pořádné K! Tohle že je dětské písmo? Každý pozná, že to psal starý dědek!

Víření bubnů.

ŽEBRÁK · Teď nastupuje korunovační stráž do zbraně. Taky asi netuší, že v nejhezčí den jejich vojenského života budou mít co dělat s náma.

FILCH *vstoupí a hlásí* · Paní Peachumová, kluše sem na tucet ochrápaných děvek. Říkají, že tu mají dostat prachy. *Přicházejí děvky.*

JENNY · Milostpaní...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Copak je? Vypadáte, jako byste spolkly utrejch. Snad nejdete pro prachy za toho Macheathe? Nedostanete totiž nic, ani vindru, abyste věděly.

JENNY · Jak tomu máme rozumět, milostpaní?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Takhle mi uprostřed noci vrazit do baráku! Ve tři ráno vpadnout do spořádaného domu! Kdybyste si šly radši od řemesla odpočinout. Každá vypadá jako vyblitá!

JENNY · Tak teda honorář dohodnutý za to, že jsme pomohly chytit pana Macheathe, nedostaneme, milostpaní?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Správně. Jakoupak jídášskou odměnu! Starou bačkoru dostanete.

JENNY · A pročpak, milostpaní?

PANÍ PEACHUMOVÁ · Poněvadž ten váš povedený pan Macheath už je zase v tahu. Proto. A teď marš z mé parádní světnice, dámy.

JENNY · No tohle je vrchol. Ale moc si s náma nezahrávejte, to vám povídám. S náma ne.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Filchi, ty dámy si přejou vyprovodit.

Filch k nim přistoupí, Jenny ho odstrčí.

JENNY · Prosila bych, abyste tu svou nevy-

máchanou hubu zavřela! Jinak by se mohlo stát, že byste...

Přichází Peachum.

PEACHUM · Copak, copak? Snad jsi jim nedala peníze? Tak co, dámy? Sedí pan Macheath nebo nesedí?

JENNY · Dejte mi pokoj s tím vašim panem Macheathem. Nesaháte mu ani po paty. Musela jsem dneska v noci poslat jednoho pána pryč, tak jsem se rozbřečela, když jsem si vzpomněla, že jsem toho džentlmena kvůli vám zradila. Ano, dámy. A co myslíte, že se stalo dnes ráno, asi před hodinou? Zrovna jsem samým pláčem usnula, když někdo zapíská a na ulici stojí pán, kvůli kterému jsem plakala, a přeje si, abych mu hodila klíč. Chtěl, abych v jeho náručí zapomněla na křivdu, kterou jsem na něm spáchala. Je to poslední džentlmen v Londýně, to mi, dámy, věřte. A jestli naše kolegyně Suky Tawdryová s náma teď nepřišla, tak jenom proto, že po mně šel těšit ještě ji.

PEACHUM *pro sebe* · Suky Tawdryová...

JENNY · Z toho vidíte, že tomu pánovi nesa-háte ani po paty. Vy ubohejší špicle jeden!

PEACHUM · Filchi, honem za nejbližší policijní hlídkou! Pan Macheath se ráčí vynacházet u slečny Suky Tawdryové. *Filch odchází.* Ale dámy, proč vlastně ty hádky? Peníze se samozřejmě vyplatí. Milá Celie, měla bys nechat hloupých řečí a jít raději uvařit dámám kafe.

PANÍ PEACHUMOVÁ *při odchodu* · Suky Tawdryová!

Žpívá třetí sloku Balady o sexuální porobě. Už tady málem stoupá pod oprátku, hrob jeho vápnem zalit bude vkrátku, na nitce visí život přebytečný. A co ten chlap má ještě v hlavě? Slečny. Pod oprátkou jím vládne chtíč! No ba, toť ryzí sexuální poroba.

Je prodaný už beztak tenhle
darebník,
za jidášský groš zradila ho ženština,
a už i on teď chápat začíná,
že lůnem ženy v lůno hrobu vnik.
Ať na nebe se vzteká, zesinalý –
než padne noc, zas na ženské se válí.

PEACHUM · Tak pohyb, pohyb! Kdybych
ve svých bezesných nocích nedostal ná-
pad, jak se z vaší chudoby dá přece jen
vyždímat nějaký ten groš, tak byste
všichni pochcípali v kanálech Turnbridge
hlady. Ale já přišel na to, že zámožní naší
země sice dovedou bídu způsobit, že
se však na ni neradi koukají. Jsou totiž
slaboši a hlupáci, stejně jako vy. I když
mají do konce života co žrát a mohli by
podlahy namazat máslem, aby i drobky,
co jim spadnou se stolu, byly ještě mastné,
nedokážou se lhostejně dívat na člověka,
který padá hlady. Samozřejmě za před-
pokladu, že padá zrovna před jejich bará-
kem.

*Přichází paní Peachumová a nese na podnose
šálky s kávou.*

PANÍ PEACHUMOVÁ · Zítřka si můžete
přijít do krámu pro peníze, ale až po
korunovaci.

JENNY · Paní Peachumová, z toho jsem teda
paf.

PEACHUM · Nástup! Za hodinu sraz před
Buckinghamským palácem. Jde se.
Žebráci se chystají.

FILCH *se vřítí dovnitř* · Poldové! Vůbec jsem
se ke strážnici nedostal. Za chvíli tady
budou!

PEACHUM · Schovejte se. *Paní Peachumové.*
Sestav z nich kapelu, rychle. A až
mě uslyšíš říkat „nevinní“, rozumíš:
„nevinní“...

PANÍ PEACHUMOVÁ · Nevinní? Vůbec
tomu nerozumím.

PEACHUM · Samozřejmě, ty abys něčemu
rozuměla! Tak tedy, až řeknu „nevinní“...
Zaklepání na dveře. To je heslo – pánbůh
za ně zaplat! – tak spustíte nějakou
muziku. Jedem!

*Paní Peachumová s žebráky odchází. Žebráci
i se svými věcmi se ukryjí vzadu vpravo za vě-
šákem na šatstvo – kromě dívky s tabulkou
„Obět vojácké zvůle“. Přichází Brown a
konstáblové.*

BROWN · Tak, a teď uděláme pořádek, příteli
žebráků. Připni mu hned želízka, Smithi.
Ach, tady je pár z těch rozkošných tabul-
čiček. *Dívce.* „Obět vojácké zvůle“ – to
jako vy?

PEACHUM · Dobré jitro, Browne, dobré jitro.
Jak jste se vyspal?

BROWN · Cože?

PEACHUM · Brýtro, Browne.

BROWN · To říká mně? To zná někoho z vás?
Myslím, že jsem ještě neměl potěšení tě
poznat.

PEACHUM · Tak? Neměl? Brýtro, Browne.

BROWN · Sražte mu klobouk s hlavy! *Smith
příkaz provede.*

PEACHUM · Podívejte, Browne, když už vás
náhodou vede cesta kolem, říkám kolem,
tak vás snad můžu poprosit, abyste ko-
nečně strčil za mříže jakéhosi Macheathe.

BROWN · Ten člověk se zbláznil. Nesmějte se,
Smithi. Řekněte, Smithi, jak je možné, že
takový notorický zločinec ještě běhá po
Londýně?

PEACHUM · Poněvadž je to váš přítel, Brow-
ne.

BROWN · Kdo?

PEACHUM · Mackie Kudla. Já ne. Já přece
zločinec nejsem. Já jsem chudý člověk,
Browne. Snad byste mi nechtěl ublížit!
Čekají vás přece nejtěžší chvíle života,
Browne. Nedal byste si kafe? *Děvkám.*
Děti, pročpak nedáte panu šéfovi policie

loknout? Co je to za chování! Snažme se všichni spolu vycházet po dobrém. Jsme přece všichni poslušní zákona! Zákon je přece jedině na vykořisťování těch, co mu nerozumějí nebo kterým holá bída nedovoluje, aby ho byli poslušní. A kdo chce na tom vykořisťování mít aspoň nepatrný podíl, ten se musí přísně držet zákona.

BROWN · Máte tedy naše soudce za úplatné!

PEACHUM · Naopak, pane, naopak! Naši soudci jsou skrz naskrz neúplatní: ani za nic byste je nepodplatil, aby soudili spravedlivě!

Bubny vříť podruhé.

Vojsko odchází dělat špalír královně. Odchod nejbědnějších z bědných o půl hodiny později.

BROWN · Ano, správně, pane Peachume. Odchod nejbědnějších z bědných za půl hodiny do vězení v Old Bailey, do zimních kvartýrů. *Konstáblům.* Tak, mládenci, teď seberte, co se sebrat dá. Všecky vlastence, které tu najdete, sbalte. *Žebrákům.* Už jste někdy slyšeli o Tygr-Brownovi? Dnes v noci, Peachume, jsem totiž přišel na řešení a zachránil tím — abych tak řekl — přítele ze smrtelného nebezpečí. Celé to vaše hnízdo prostě vykouřím. A všecky zavřu pro — no, hádejte proč? Pro žebrotu. Jak si vzpomínám, naznačoval jste přeci, že dnes chcete mně a královně poslat na krk žebračky. No a já ty žebračky dám jednoduše sebrat. Z toho se můžeš mnohému naučit.

PEACHUM · Báječně, jenže — jaké žebračky?

BROWN · No tyhle mrzáky tady. Smithi, my ty pány vlastence hned vezmeme s sebou.

PEACHUM · Browne, děkujte Bohu, že jste za mnou přišel, aspoň vás uchráním ukvapenosti. Těchhle pár lidí můžete

samozřejmě zatknout, ti jsou nevinní, nevinní...

Spustí hudba. Zahraje několik taktů „Písně o nedostatečnosti“.

BROWN · Copak to je?

PEACHUM · Hudba. Hrajou prostě tak, jak dovedou. Píseň o nedostatečnosti. Neznáte ji? Z té se můžete mnohému naučit. *Songové osvětlení: zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snáší tři lampy a na tabulkách stojí:*

PÍSEŇ O NEDOSTATEČNOSTI LIDSKÉHO USILOVÁNÍ

1

Je člověk hlavou živ,
to však mu nestačí.
Jen zkus to: z tvojí hlavy žít
se zdaří leda vši.

Pro ten život není
člověk totiž chytrý dost,
pravda se mu změní
v lež a hanebnost.

2

Jo, ukuj si jen plán,
ať dav tvou slávu zří!
A přidej k němu další plán,
oba se nezdaří.

Pro ten život není
člověk totiž hnusný dost.
Jeho vyšší spění
je však krásná ctnost.

3

Jo, žeň se za štěstím,
však přespříliš zas ne!
Když všichni spěchaj za štěstím,
štěstí jim v patách je.

Pro ten život není
člověk totiž nenáročný dost.
V sebeklam se změni
jeho snaživost.

PEACHUM · Váš plán, Browne, je geniální, ale uskutečnit se nedá. Tady můžete zatknout leda pár mladých lidí, co z radosti nad korunovací své královny pořádají malou maškarádu. Až přijdou opravdoví chudáci — tady není ani jediný — víte, tak jich přijdou tisíce. Ale právě o to jde: zapomněl jste, kolik jich je. A až ti se postaví před chrám, tak na ně nebude pěkný pohled. Ti lidé totiž nevypadají zvlášť vábně. Víte, co je růže v obličejí, Browne? A teď si teprve představte sto dvacet lidí s takovou růží najednou! Mladá královna by měla mít ustláno na růžích, ale ne na růžích v obličejí. A co mrzáci u chrámového portálu? Tomu přece chceme zabránit, Browne! Řeknete asi: však si policie s chudasy poradí. Ale tomu sám nevěříte. A pak, jak by to vypadalo, kdyby se při korunovací muselo řezat pendrekem do šesti set ubohých mrzáků? Špatně by to vypadalo. Odporně. Nanic by se z toho udělalo lidem. Už jen při pomyslení na to se mi dělá špatně, Browne. Podejte mi, prosím vás, židli.

BROWN *Smithovi* · To je výhrůžka. Poslyšte, to je vydírání. S tím člověkem nic nesvedeme. Proti tomu člověku se nedá v zájmu veřejného pořádku zakročit. S něčím takovým jsme se ještě nesetkali.

PEACHUM · Ale teď jste se s tím setkali. Něco vám povím: k anglické královně se můžete chovat jak chcete. Ale nejchudšímu muži Londýna po nohou šlapat nebudete, nebo jste dobrownoval, pane Browne.

BROWN · Mám tedy zatknout Mackieho Kudlu? Zatknout? Vám se to mluví. Napřed

musíte o chlapovi vědět, abyste ho mohl zatknout.

PEACHUM · Když vy na mě takhle, tak vám odporovat nemůžu. Pak vám toho chlapa musím sehnat. To se podíváme, jestli je ještě nějaká morálka! Jenny, kdepak se zdržuje pan Macheath?

JENNY · Oxford Street 21, u Suky Tawdryové.

BROWN · Smithi, zajděte ihned na Oxford Street 21 k Suky Tawdryové, zatkněte Macheathe a dopravte ho do Old Bailey. Musím se zatím přestrojit do gala uniformy. V takový den se musím objevit v gala.

PEACHUM · Browne, jestli nebude v šest viset...

BROWN · Och, Macu, všechno bylo marné. *S konstáblý pryč.*

PEACHUM *volá za ním* · Tak co, naučil jste se z toho něčemu, Browne?

Bubny vříť potřetí.

Třetí bubnování. Plán nástupu se mění. Nový směr: vězení v Old Bailey. Jde se. *Žebráci odcházejí.*

PEACHUM *zpívá* ·

Je člověk samé zlo,
tak bij ho na chrbát.
Když dostal řádně přes chrbát,
tak polepší se snad.

Pro ten život není
člověk totiž dobrý dost,
vylijte si klidně
na něm svoji zlost.

*Opona. Před oponou se objeví Jenny s kolo-
vrátkem a zpívá*

SONG O ŠALAMOUNOVI

1

Vy víte, kdo byl Šalamoun
a co se stalo s ním.

Vše promyslel na samu kost,
a přece pravil: Marnost nad marnost —
a zoufal nad svým zrozením.
Jaká to moudrost, velikost!
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To moudrost jenom přivedla ho tam.
Blažen, kdo moudrosti je prost!

2

Je Kleopatra známa vám
i co se stalo z ní!
Dva vládce pilně sváděla.
Smrt měla z toho smilnění
a zbyla z ní hrst popela.
Babylón hotový byl skvost!
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To krása jenom přivedla ji tam.
Blažen, kdo půvabů je prost!

3

Vy víte, kdo byl Caesar sám,
odvážný, smělý muž.
Na trůn jak bůh se posadil
a pak byl zavražděn, jak víte už,
v ten čas, kdy na vrcholu byl.
„I ty, můj synu!“ vzkřik a — dost.
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To odvaha jen přivedla ho tam.
Blažen, kdo odvahy je prost!

4

Vám znám je vědychtivý Brecht,
slyší ho celý sál!
On příliš často rušil klid,
na původ bohatství se ptal.
I musil zemi rychle opustit.

Ba, syn mé matky chtěl znát vždycky víc
než dost!

Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To zvědavost jen přivedla ho tam.
Blažen, kdo zvědavosti prost!

5

Teď vizte pana Macheathe,
namále nyní má!
Dokud jen rozumem byl hnán
a loupil, co se loupívá,
byl ve své branži velikán.
Chtíč provedl mu pitomost!
Hle: den se ještě nevzdal tmám
a svět už viděl následnost:
To smyslnost jen přivedla ho tam —
blažen, kdo smyslnosti prost!

Boj o vlastnictví¹⁰⁾

Dívčí pokoj v Old Bailey

SMITH · Milostivá slečno, chtěla by s vámi
mluvit paní Polly Macheathová.
LUCY · Paní Macheathová? Přiveď ji.

Přichází Polly.

POLLY · Dobrý den, milostivá paní. Milostivá
paní, dobrý den!

LUCY · Co si přejete, prosím?

POLLY · Poznáváte mě?

LUCY · Samozřejmě, že vás poznávám.

POLLY · Přicházím s prosbou: omluvte mě
včerejší chování.

LUCY · Velmi zajímavé.

POLLY · Vlastně pro své včerejší chování ani
omluvu nemám, kromě neštěstí, které mě
stihlo.

LUCY · Ano, ano.

POLLY · Milostivá paní, musíte mě omluvit. Chování pana Macheathe mě včera velmi podráždilo. Opravdu nás do takové situace přivést neměl, no řekněte! Až ho uvidíte, tak mu to můžete vyřídit.

LUCY · Já — já — ho neuvidím.

POLLY · Však ho uvidíte.

LUCY · Neuvidím.

POLLY · Promiňte.

LUCY · Má vás přeci tak rád.

POLLY · Ach ne, miluje jediné vás, vím to zcela bezpečně.

LUCY · Jste velmi laskavá.

POLLY · Muž se však vždycky bojí ženy, která ho miluje přespříliš, milostivá paní. Končívá to tím, že ji zanedbává a že se jí začíná stranit. Poznala jsem na první pohled, že k vám má nějaké povinnosti. Jaké, to jsem ovšem nemohla tušit.

LUCY · Myslíte to upřímně?

POLLY · No ovšem, určitě, velmi upřímně, milostivá paní. Prosím vás!

LUCY · Milovaly jsme jej obě příliš, milá slečno Polly.

POLLY · Možná. *Zámka.* Povím vám, milostivá paní, jak ke všemu došlo. Před deseti dny jsem pana Macheathe viděla poprvé v „Sépii“. Matka tam byla se mnou. Pět dní nato, čili tak předevěčirem, jsme se vzali. Včera jsem se dozvěděla, že ho policie hledá pro nejružnější zločiny. A dnes nevím, co se ještě všechno stane. Před dvanácti dny jsem si tedy ještě vůbec nedovědla představit, že bych mohla nějakému muži propadnout, milostivá paní.

Zámka.

LUCY · Rozumím vám, slečno Peachumová.

POLLY · Paní Macheathová.

LUCY · Paní Macheathová.

POLLY · Za poslední hodiny jsem ostatně o tom člověku hodně přemýšlela. Není to tak jednoduché. Uvažte, slečno, napří-

klad jen to, jak se k vám minule choval. Naprosto záviděníhodně. Když jsem ho musela opustit — samozřejmě na nátlak mamičky — neprojevil nejmenší lítost. Možná že vůbec nemá srdce. Že má místo toho v prsou kámen. Co o tom soudíte, Lucy?

LUCY · Inu, milá slečno — já ovšem nevím, jestli se má přičíst vina jediné panu Macheathovi. Neměla jste asi opouštět společenské kruhy, ke kterým náležíte, milá slečno.

POLLY · Paní Macheathová.

LUCY · Paní Macheathová.

POLLY · To je naprosto správné. Nebo jsem aspoň měla všechno řešit na obchodní bázi, jak si to tatíček přál odjakživa.

LUCY · Jistě.

POLLY *pláče* · Vždyt on je to jediné, co mám!

LUCY · Je to neštěstí, drahá, jaké může potkat i ženu nejchytřejší. Ale to, že jste formálně jeho manželkou, vás přece jen může uklidnit. Už se na to nemohu dívat, jak jste deprimovaná, dítě. Nedala byste si maličkost?

POLLY · Čeho?

LUCY · K jídlu.

POLLY · Ó prosím, ráda. Maličkost bych pojedla. *Lucy odchází. Polly pro sebe.* Pěkná mrcha!

LUCY *se vrací s kávou a koláčem* · Tak, aspoň maličkost.

POLLY · Jen si přiděláváte práci, milostivá paní. *Zámka.* Jt. Máte tu hezký Macův obrázek. Kdypak vám ho přinesl?

LUCY · Jak to, přinesl?

POLLY *bezelstně* · Kdy vám ho donesl nahoru?

LUCY · Nikdy nic nedonesl.

POLLY · Dal vám ho hned přitom tady v pokoji?

LUCY · Nikdy tady v pokoji nebyl.

POLLY · Ach tak. Ale na tom by přece vůbec

nic nebylo, nemyslíte? Cesty osudu bývají občas náramně spleťité.

LUCY · Prosim vás, co to říkáte za hlouposti! Chcete tady zřejmě slídit.

POLLY · Poslyšte! Že víte, kde je?

LUCY · Já? A vy to nevíte?

POLLY · Ihned mi řekněte, kde je!

LUCY · Nemám ponětí.

POLLY · Ach, vy tedy nevíte, kde je. Čestné slovo?

LUCY · Ne, nevím. Ale copak vy to nevíte taky?

POLLY · Ne. To je strašné. *Polly se směje a Lucy pláče.* Teď má závazky na dvě strany a je pryč.

LUCY · Já už to nevydržím. Ach Polly, je to hrozné.

POLLY *vesele* · Jsem tak ráda, že se ke konci tragédie našla taková přítelkyně. Aspoň to. Budeš ještě něco jíst? Ještě kousek koláče?

LUCY · Budu! Ach Polly, nebuď ke mně tak hodná. Opravdu, ani si to nezasloužím. Ach Polly, muži za to nestojí.

POLLY · Samozřejmě za to nestojí. Ale co se dá dělat?

LUCY · Teď ti naleju čistého vína. Polly, budeš se na mě proto zlobit?

POLLY · Proč?

LUCY · Není pravé.

POLLY · Co?

LUCY · Tady to. *Ukazuje si na břicho.* A všechno kvůli tomu lumpovi.

POLLY *se směje* · Ach, to je báječné! Rukávník to byl? Jsi přece jen mrcha! Poslyš — chceš Mackieho? Dám ti ho. Nech si ho, jestli ho najdeš! *Na chodbě hlasy a kroky.* Co to?

LUCY *u okna* · Mackie! Už ho zase chytili.

POLLY *se zhroutí* · Teď je po všem.

Přichází paní Peachumová.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Podívejme, ty jseš

tady, Polly. Převleč se, tvůj manžel bude pověšen. Přinesla jsem ti černé šaty. *Polly se svlékne a natáhne vdovský šat.* Bude z tebe vdova jak obrázek. Ale teď už se konečně tvař trochu veseleji.

9.

Pátek ráno, pět hodin: Mackie Kudla, který opět zašel k děvkám, byl jimi znovu zrazen. Teď ho čeká šibenice.

Cela smrti

Zvony Westminsteru vyzvánějí. Konstáblové přivádějí spoutaného Macheathe do žaláře.

SMITH · Strčte ho semhle. Westminsterské zvony už vyzvánějí, poprvé. Stůjte pořádně! Nechtěl bych vědět, po čem vypadáte tak zničeně. Styďte se. *Konstáblům.* Až se zvony Westminsteru ozvou potřetí, to bude v šest, musí viset. Všecko uchystejte.

KONSTÁBL · Všechny ulice Newgatu jsou už asi čtvrt hodiny tak přecpané různějšími lidmi, že se vůbec nedá projít.

SMITH · To je divné. Copak se o tom dověděli?

KONSTÁBL · Jestli se něco nestane, tak se o tom během čtvrt hodiny doví celý Londýn. Potom všichni lidi, co by jinak šli na korunovační průvod, přijdou sem. A královna bude muset projet prázdnými ulicemi.

SMITH · Právě proto si musíme pospíšet. Jestli budeme do šesti hotovi, můžou lidi do sedmi ještě stihnout korunovační průvod. Tak jedem!

MAC · Haló, Smithi, kolik je hodin?

SMITH · Stačí se podívat! Pět a čtyři minuty.

MAC · Pět a čtyři minuty.

Právě, když Smith zvenč zavírá dveře cely, přichází Brown.

BROWN *žády k cele, Smithovi* · Je tam?

SMITH · Chcete ho vidět?

BROWN · Ne, ne, ne. Jen, proboha, zařídte všechno sám. *Odchází.*

MAC *vychrlí náhle ze sebe ztlumeným hlasem* · Smithi, nebudu vám nic vykládat, nebudu mluvit o úplatku, žádné strachy. Všecko znám. Kdybyste se dal podplatit, tak byste přinejmenším musel ze země. Ano, to byste musel. Navíc byste musel dostat tolik, aby vám to vystačilo do konce života. Tisíc liber, že? Nic neříkejte! Za dvacet minut vám povím, jestli těch tisíc liber můžete ještě v poledne dostat. Neapeluju na váš soucit. Jděte a pořádně si to promyslete. Život je krátký a peněz je málo. A já ani nevím, jestli nějak seženu. Ale pouštějte ke mně každého, kdo se ke mně bude chtít dostat.

SMITH *pomalou* · To je přece hloupost, pane Macheathi. *Odchází.*

MAC *zpívá tiše a co nejrychleji.*¹¹⁾

Ach, smilujte se, smilujte se přec!

Pod hlohem Macheath nespočívá zde,
ni pod bukem. V tmě hrobky,
v ztuhlou klec

byl uvržen, ó hněvný osude!

Kéž zaslechnete aspoň jeho vzkaz!

Přátelé, v díře druh vám nyní schne,
nemáte o něj ani trošku strach?

Jděte si šodó dát, až vydechne.

Dokud však živ je, pomozte mu, ach!

Necháte ho tu mukám na pospas?

Matthias se objeví s Jakobem na chodbě.

Chťejí k Macheathovi a Smith je osloví.

SMITH · Copak, copak, hochu? Vždyť vypadáš jak vykuchaný slaneček.

MATTHIAS · Co je captn pryč, musím obtěžkávat dámy, aby pro případ maléru

měly nárok na zmírnění trestu! A na to aby měl člověk koňskou náturu, když se nechce předčasně složit. Musím mluvit s captnem.

Oba míří k Macovi.

MAC · Pět pětadvacet. Dali jste si na čas.

JAKOB · No, museli jsme koneckonců...¹²⁾

MAC · Koneckonců, koneckonců mě oběsí, člověče! Ale nemám teď čas se s vámi zlobit. Pět dvacet osm. Tedy: Kolik můžete okamžitě vybrat z vašeho soukromého konta?

MATTHIAS · Z našeho? Ráno v pět?

JAKOB · To už je opravdu tak zle?

MAC · Čtyři sta liber. Šlo by to?

JAKOB · No, a co my? To je přece všechno, co tam máme.

MAC · Všejí vás nebo mě?

MATTHIAS *rozčileně* · A kdopak si šel lehnout k Suky Tawdryové, místo aby se zdejnul? My nebo ty?

MAC · Drž hubu! Za chvíli budu ležet docela jinde než u té coury. Pět třicet.

JAKOB · No, tak holt to budeme muset udělat, Matthiasi.

SMITH · Pan Brown se dává ptát, co si budete přát k jídlu.

MAC · Dejte mi pokoj. *Matthiasovi*. Tak co, uděláš to nebo ne? *Smithovi*. Chřest.

MATTHIAS · Řvát na mě nebudete, to si vyprošuju!

MAC · Copak řvu na tebe? Vždyť já jen, že... Tak co, Matthiasi, necháš mě oběsit?

MATTHIAS · Samozřejmě, že tě nenechám oběsit. Kdo to říká? Ale že to je holt všechno. Čtyři sta liber je holt všechno, co tam je. A to snad člověk ještě může říct.

MAC · Pět hodin třicet osm.

JAKOB · Tak tempo, Matthiasi, jinak to už bude málo platný.

MATTHIAS · Jen jestli se dostanem skrz lidi, je jich všude plno. Zatracená pakáž!

MAC · Jestli tady nebudete pět minut před šestou, tak mě už neuvíďte. *Křičí.* Tak mě už neuvíďte...

SMITH · Vždyť už jsou pryč. Tak co, jak vypadáme? *Naznačuje rukou placenti.*

MAC · Čtyři sta. *Smith pokrčí rameny a jde. Mac za ním volá.* Musím mluvit s Brownem.

SMITH *přichází s konstábl* · Mýdlo máte?

JEDEN Z NICH · Máme, ale není podle předpisů.

SMITH · Snad to za deset minut dokážete postavit!

JEDEN Z NICH · Ale sklopka přece nefunguje.

SMITH · Musí fungovat. Už vyzvánějí podruhé!

JEDEN Z NICH · Ztracené svinstvo!

MAC *zpívá* ·

Jde to s ním s kopce, kdo ho vyslyší?

Teď zcela na dně zřítte Macheathe.

Vy, jimž jsou autoritou nejvyšší

vždy jenom vaše hnusné peníze,

ať nenatáhne brka, prosím vás!

Už běžte, honem, běžte s peticí

a mluvte o něm přímo s královnou!

Běžte tam za sebou jak vepřici:

ach, z jeho zubů tesáky už jsou!

Necháte ho tu mukám napospas?

SMITH · Nemůžu vás přece pustit. Máte až číslo šestnáct. Vůbec ještě nejste na řadě.

POLLY · Co na tom, že mám číslo šestnáct.

Přec nejste byrokrat. Jsem jeho žena, musím s ním mluvit.

SMITH · Ale nanejvýš pět minut.

POLLY · Prosím vás, pět minut! Úplný nesmysl! Pět minut! Jak můžete takhle

mluvit? Není to přece tak jednoduché.

Jde o rozloučení navždy! Copak si man-

želé v takové chvíli nemají náramně

mnoho co říct... Kdepak vlastně je?

SMITH · Copak ho nevíďte?

POLLY · No ovšem. Děkuju pěkně.

MAC · Polly!

POLLY · Ano, Macu, jsem tady.

MAC · No ovšem!

POLLY · Jakkak se ti vede? Hodně tě to zničilo? Ani bych se nedivila.

MAC · Co si teď počneš? Co z tebe bude?

POLLY · Nu, obchod prosperuje. O to ani starost nemám, Mackie. Jsi hodně nervózní?... Čím vlastně byl tvůj otec? Neřekl jsi mi ještě spoustu věcí. Vůbec to nechápu. Býval jsi přece vždycky člověk poměrně zdravý.

MAC · Poslyš, Polly, nemohla bys mi odtud pomoci?

POLLY · Ale ovšem.

MAC · Penězi samozřejmě. Dozorce tady...

POLLY *pomal* · Peníze jsem převedla do Southamptonu.

MAC · A ty nemáš žádné?

POLLY · Ne, u sebe nemám žádné. Ale mohla bych třeba s někým promluvit, Mackie... Možná i s královnou. *Zhroutí se.* Och Mackie!

SMITH *odtáhne Polly* · Tak co, už máte těch tisíc liber pohromadě?

POLLY · Všechno nejlepší, Mackie! Měj se dobře a vzpomínej na svou Polly! *Odejde. Smith a konstábl nesou stůl a chřest.*

SMITH · Je ten chřest měkký?

KONSTÁBL · Ano. *Odchází.*

BROWN *se objeví a přistoupí k Smithovi* · Smithi, co chce ode mne? To je dobře, že jste s tím stolem na mě počkali. Vezmeme jej spolu dovnitř, aby viděl, že my to s ním špatně nemyslíme. *Společně vnesou stůl do cely. Smith odchází. Zámka.* Hallo, Macu. Tady je ten chřest. Nedáš si trochu?

MAC · Nenamáhejte se, pane Browne. Je dost lidí, kteří mi rádi prokážou poslední čest.¹³⁾

BROWN · Och Mackie!

MAC · Vyúčtování prosím! Dovolte, abych se

zatím najedl. Je to koneckonců naposledy. *Ťi.*

BROWN · Dobrou chut! Ach Macu, jako bys mě žhavým železem spaloval.

MAC · Vyúčtování, pane, vyúčtování, prosím. Žádné sentimentálnosti.

BROWN *vzdychne a vytáhne z kapsy notes* · Mám je u sebe, Macu. Tady je. Za poslední půlrok.

MAC *jízlivě* · Ach tak, vy jste přišel, abyste si ještě vyinkasoval peníze.

BROWN · Ale vždyť dobře víš, že tomu tak není...

MAC · No prosím, ať na mně neproděláte. Kolik vám dlužím? Ale specifikujte laskavě jednotlivé položky. Život mě naučil nedůvěřovat. Právě vy pro to jistě najdete porozumění.

BROWN · Macu, jestli budeš mluvit takhle, tak to nikdy nedám dohromady. *Vzadu se ozve silné bušení.*

SMITHŮV HLAS · Tak, tohle drží.

MAC · Vyúčtování, Browne.

BROWN · Nu, když mermomocí chceš: Tak především bychom tady měli částky za dopadení vrahů, které jsi nám umožnil ty nebo tví lidé. Dostal jsi od vlády vyplaceno celkem...

MAC · Za tři případy po čtyřiceti librách, to dělá sto dvacet liber. Čtvrtina pro vás, je třicet liber. Ty vám tedy dlužíme.

BROWN · Ano — ano — ale opravdu nevím, Macu, jestli máme poslední minuty takhle...

MAC · Prosím vás, zanechte laskavě těch žvástů, ano? Třicet liber. A za ten doverský případ osm liber.

BROWN · Jak to? Jenom osm liber? Tam přece...

MAC · Věřte mi nebo nevěříte? Z uzávěrek posledního půl roku máte tedy dostat osmatřicet liber.

BROWN *se hlasitě rozplácne* · Celý život... jsem dělal...

OBA · Všecko, co jsem ti jen na očích viděl.

MAC · Tři roky v Indii — John byl vždy s nimi a Jim tam byl též — pět let v Londýně, a tohle je vděk. *Zatímco naznačuje, jak bude vypadat, až ho pověsí:*
Hodina Macheathovi odbila, už oprátku mu na krk věší.
Falešný přítel vpad mu do týla
a krk teď pozná, oč je zadek těžší.

BROWN · Macu, jestli chceš na mě s tímhle... kdo o mou čest ukládá, o mě ukládá. *Vyběhne vztekle z klece.*

MAC · Tvou čest...

BROWN · Ano, mou čest. Smithi, začněte! Pusťte sem lidi! *Macovi.* Omluv mě, prosím.

SMITH *rychle Macheathovi* · Teď vás ještě odsud můžu dostat, ale za minutu bude pozdě. Máte peníze pohromadě?

MAC · Ano, jakmile se hoši vrátí.

SMITH · Nikde je nevidím. Tak tedy: Hotovo! *Vpouštějí lidi. Peachum, paní Peachumová, Polly, Lucy, dívky, pastor, Matthias a Jakob.*

JENNY · Nechtěli nás sem pustit. Ale já jim řekla: Jestli s těma zatracenejma kebulema neuhnete, tak vám předvedu, co je Jenny „Hamepejznice“ zač.

PEACHUM · Jsem jeho tchán. Promiňte, prosím, ale kdo z přítomných je pan Macheath?

MAC *se představí* · Macheath.

PEACHUM *projde kolem klece a postaví se vpravo od ní. Ostatní ho postupně následují* · Osud tomu chtěl, pane Macheathi, že jste se stal mým zetěm, aniž jsem vás předtím znal. Okolnosti, za kterých mi je popřáno vás poprvé spatřit, jsou velmi smutné. Pane Macheathi, míval jste kdysi bílé glazé rukavičky, hůl, která měla rukojeť ze slonoviny, a na krku jizvu. Vyskyto-

vával jste se v „Sépii“. Zůstala vám jizva, která asi ze všech poznávacích znamení měla nejmenší cenu, a vyskytujete se už jen v klecích a zakrátko už ani tam ne... *Polly přejde s pláštěm kolem klece a postaví se vpravo.*

MAC · Jaké máš pěkné šaty!

Matthias a Jakob projdou kolem klece a postaví se vpravo.

MATTHIAS · Venku je takový nával, že jsme nemohli projít. Utíkali jsme, že jsem měl strach, aby Jakoba z toho neklepla mrtvička. Jestli nám nevěříš...

MAC · Co říkají hoši? Mají dobrá místa?

MATTHIAS · Víte, captn, my jsme si řekli, že pro nás budete mít zaručeně pocho-pení. Korunovace přece není každý den a lidi musejí za výdělkem, když se ně-jaký ukazuje. Nechávací vás pozdravo-vat.

JAKOB · Srdečně.

PANÍ PEACHUMOVÁ *přistoupí ke kleci a postaví se vpravo* · Pane Macheathi, kdo by si tohle byl pomyslel, když jsme před týdnem v „Sépii“ spolu tancovali.

MAC · Ano, stepovali.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Ale osud náš ve-zdejší bývá leckdy krutý.

BROWN *vzadu pastorovi* · A po boku tohohle člověka jsem v Ázerbájdžánu za nejprudší palby bojoval.

JENNY *přichází ke kleci* · My z Drury Lane jsme úplně bez sebe. Nikdo nešel ke korunova-ci. Všechny tě chtějí vidět. *Postaví se na pravou stranu.*

MAC · Mě vidět.

SMITH · No, a můžeme spustit. Šest hodin. *Pouští ho z klece.*

MAC · Nenechme lidi čekat. Dámy, pánové. Vidíte zanikat zástupce zanikajícího stavu. My, drobní občané-řemeslníci, kteří se s páčidlem poctivě činíme na

poniklovaných pokladničkách drobných obchodníků, jsme pohlcováni velko-podnikateli, za nimiž stojí banky. Co je paklíč proti akci? Co je vloupání do banky proti založení banky? Co je vražda člověka proti jeho šikovnému umístění? Spoluobčané, tím se s vámi loučím. Dě-kuju vám, že jste přišli. Někteří z vás mi byli blízcí. Náramně mě překvapuje, že prý mě Jenny udala. Je to jasný důkaz, že se svět nemění. Můj pád je výslednicí několika nešťastných náhod. Dobrá — ať se to tedy stane.

Songové osvětlení, zlatistá zář. Varhany se rozsvítí. Shora se na tyči snášejí tři lampy a na tabulkách stojí

BALADA,
V NÍŽ MACHEATH PROSÍ,
ABY MU VŠICHNI ODPUSTILI

Kdož, lidé, bratří, přežijete nás, nebuďte na nás krutí jak zlá psiska a nesmějte se, až nám zlámou vaz, nesmějte se tak hloupě pod vousiska. A neklňte nám, lidé, že jsme v blátě, nekřičte na nás jako posedlí: Nikdo z nás není příliš usedlý — než lehkovážný skutek uděláte, tak na náš konec pomyslete dřív a Boha prostě, ať je milostiv.

Děšť opláchně nás, řádně namočí, opere maso dobře živé. Pak hejno krkavců se přizene a vrhne se nám rovnou na oči. Vysoko jsme si troufli, namouduši, teď visíme tu s divnou kurází, jsme rozklováni žravou pakází jak kobylince, co se v slunci suší. Sřezte se naší stopou jít v náš chlív a Boha prostě, ať je milostiv.

Vy dívky chodce lákající,
obnažující prsa stále,
vy kluci, na ně číhající,
hřích urvat chtící neurvale,
vy psanci, lumpi, otrapové,
pasáci, kurvy ztahané,
zloději, babky záchodové –
odpusťte mi, ó křesťané!

Vy lotři, policejní chrti,
pro něž jsem ztenčené měl jídlo,
jen kůrku, která zuby drtí,
vy jste mi ztěžovali bydlo,
vás bych moh proklít bez oplátky.
To se však dneska nestane,
nebudu hledat další hádky –
odpusťte mi, ó křesťané!

Ať vaše drška se vším všudy
se pod kladiva dostane.
Odpusťte mi to bez ostudy,
odpusťte mi, ó křesťané!

SMITH · Prosím, pane Macheathi.

PANÍ PEACHUMOVÁ · Polly a Lucy, po-
mozte svému muži v jeho hodince po-
slední...

MAC · Dámy, ať mezi námi bylo...

SMITH jej odvádí · Jde se!

■
Cesta k šibenici

*Všichni odcházejí dveřmi vlevo. Dveře jsou v projek-
cích stěnách. Pak všichni zase druhou stranou jeviště
odcházejí s lucernami. Když Macheath stane nahoře
u šibenice, řekne*

PEACHUM · Vážené publikum, co nevidět
v oprátce bude Macheathova hlava,
neboť veškerý křesťanský svět
každému po zásluze dává.

Vy ale uvidíte zde,
že tohleto nám nestačí:
pan Macheath viset nebude,
nýbrž vymysleli jsme konec docela jinačí.

Ať zříte aspoň v operním hávu,
jak milost vyrvе právu jednu hlavu.
Z nepřízně k vám nás nikdo neobviní!
Proto se královský jízdní posel zjeví nyní.

■
TŘETÍ ŠESTÁKOVÉ FINÁLE

Na tabulkách je napsáno: „Objeví se jízdní posel“

SBOR · Slyš, kdo jde!

To královský jízdní posel je!
Brown přijíždí na koni jako posel.

BROWN · V svůj korunovační den poroučí
královna, aby captn Macheath ihned byl
osvobozen · *Všichni zajásají.* Zároveň se
captn Macheath dnešním dnem povyšuje
do stavu šlechtického. *Jásot.* Dál se mu
tímto poskytuje zámek Marmarel a do-
životní renta ve výši deset tisíc liber.
A přítomným snoubencům pak rovněž
královna posílá své královské blaho-
přání.

MAC · Zachráněn, zachráněn! Ano, je to tak:
Když je nouze nejvyšší, bývá pomoc nej-
bližší.

POLLY · Zachráněn, můj milý Mackie je
zachráněn! Ach, jak jsem šťastná!

PANÍ PEACHUMOVÁ · Tak tedy všechno
dobře dopadlo. A takto pokojně by plynul
život, kdyby království jízdní poslové při-
jeli vždycky.

PEACHUM · A proto stůjte všichni na svých
místech a pějте chorál nejbědnějších
z bědných, jejichž svízelný život jste tu

dnes předváděli, neboť právě jejich konce bývají zlé. A královští poslové přijíždějí jen zřídka, když ten, koho zkopali, zas kopal zpátky. Bezpráví by se proto nemělo pronásledovat příliš.

VŠICHNI *postoupí kupředu a zpívají za doprovodu varhan*.

Bezpráví příliš nepronásledujte, však brzy samo zmrzne, vždyť je chlad. Na tmu a velkou zimu pamatujte v tom údolí, kde všem je dáno lkát.

DODATEK

ZÁVĚREČNÉ SLOKY ŠESTÁKOVÉHO FILMU

Tak se všechno vobrátilo
v dobrý konec nakonec.
Když máš v kapse peněz kilo,
bejvává to běžná věc.

Komplic, kterej ukrad méně,
na komplice huláká.
Potom voba sjednocení
žerou chleba chudáka.

Ve tmě žijou jedny lidi,
druhejm světlo značí svět.
Ty na světle každej vidí
a ty ve tmě nevidět.

NOVÝ DĚLOVÝ SONG

1

Fritz byl SA, Karl k partaji šel
a Albert do místa těž zapad.

Náhle se ale ozvaly rány z děl
a jelo se na východ a západ.

Pan Schmitt od Rýnu
chce Ukrajinu,
Krause chce Paříž mít.
Když cizí armády
nebudou za zády,
když počasíčko bude
a hodně jídla všude,
pak Meier z Berlína si může
vše obsadit.

2

Krausemu se nezdá Severní mys,
Schmittovi se znelíbily pouště.
Člověk si řekne: Teď zmiz už, teď zmiz!
Ale jak dostat se z téhle spouště?

Ach, z Ukrajiny
zpět do Porýní,
ach běda, to je krach!
Protože za dešťů
přešlo jim přes cestu
přemnoho cizích pluků
a bylo plno hluku,
„vůdce“ jim cestu neukázal –
je z něho prach.

3

Schmitt se zpět nevrátil, ten někde zhas,
mrtvolný pach se šíří z plání.
A leckde se v Německu zas
o třetí světové válce žvaní.

Berlín a Kolín
jsou rovny polím,
Drážďany orkán smet.
Však páni z USA
zrak upřou na Rusa,
snad vzniknou z toho zmatky,
snad budou nové jatky
a Krause, zase v uniformě,
obsadí svět.